

pedig Bosznia és Hercegovina. És ez eszmé-
eké hosszú során keresztül ápolva, táplálva,
eljutott odáig, hogy megtestesítéséhez fogjanak.

Meg is történtek rá az előkészítő lépések. So-
kan már uralkodónk 1869. évi dalmáciai útját is
ilyennek tekintették. Hogy a reichstadi egyez-
ményben, az u. n. három császár szövetségben is
volt erről szó, talán határozott megállapodás is,
— az a fejleményekből kiderül. A bosnyák mene-
külok szíves látását, több milliót elemesztő állam-
költészen eltartását sem pusztán emberbaráti,
hanem oly politikai ténnyek lehet tekintenünk,
mely már oda volt szánu, hogy e menekülteket
annak idején fegyverreltalommal szállíthassuk
vissza s a fegyveres erő további biztosításuk czi-
mén ott is maradhasunk, — nagyon valószínű.
Végre, hogy a bécsi irányadó körök be nem val-
lott, de mindinkább szembeötlő célja Bosznia
és Hercegovina elfoglalása volt, bizonyítja a
berlini kongresszuson kieszközölt mandátum,
melyben Európa nagyhatalmai az osztrák-ma-
gyar monarchiát bízzák meg, hogy e két tarto-
mányban rendet csináljon.

E mandátumra hivatkozás alapján kezdő-
dött meg aztán a végrehajtás, melyet eleinte
békésnek, vérbe nem s pénzbe is aránylag ke-
vésbe kerülőnek hirdettek. Mert hiszen ki merné
feltenni a legyőzött s tán vékép kimerült Török-
ország, hogy Európa együttes akaratának
ellene szegüljön? És ki tenné föl a bosnyák és
hercegovinai félvad, szerveetlen lakosságáról,
hogy fegyverrel kezében szálljon szembe egy
nagyhatalom rendezett hadseregével? Dehogy
teszi! sőt mint megváltóját, folszabadítóját fogja
üdvözölni. Az az egypár bég, kinek zsarnokos-
kodása a rendezetebb viszonyok beálltával meg-
szűnik, mocezzanni se fog merni a rendet csináló
hadsereg és a felszabadult nép együttes hatal-
mával szemben.

Ilyen, vagy ehhez hasonló gondolkodás ve-
zette a bécsi döntő köröket, hogy egy oly vállá-
latba indítsák a monarchia fegyvererejének egy
tekintélyes részét, melyet egyaránt ellenezett a
közszellem a Lajtán innen és a Lajtán túl.

Julius 29-én léptek át először csapataink a
török határt.

Szapáry, Tegetthof és Württembergi Vilmos
herceg hadosztályai tutajokon, gőzkompokon és
vert hidakon keltek át a Száván Samacznál,
Bródnál és Gradiskánál, míg a szélső jobb szár-
nyon egy hegyi dandár tört át az Unna folyón
Kosztajnicánál.

Kosztajnicának két helységet neveznek,
melyek szemben állnak egymással a magyar és
a török határon. A magyar Kosztajnica mint-
egy 2000 lakost számláló csinos külsejű helység,
mely lakosainak jó módjára vall, mint a legtöbb
határvidéki hely. A török Kosztajnica, 4000
lakosával, alig 25 éves telep, melyet a Szerbiá-
ból 1863-ban kiűzött török lakosság választott
a porta segélyével, új huzájává. A 20,000-nyi
kiköltözötték többi része Török-Samaczon tele-
pült meg, ugyanott, a hol a Szapáry-hadosztá-
ly a tükre, a Száván, továbbá Brezovopolyében és
a Drina folyó mentében. E török telepek, daczára
nyert kiváltságoknak, soha se tudtak valami
jelentékenyebb lendületet venni. Török-Kosztaj-
nica, daczára, hogy új, és fekvése, építése szá-
bályos, oly mocskosan néz ki, mint bármely régi
török telepítvény. A magyar Kosztajnica, kisebb
volta daczára is, messze tulszárnyalja csinban,
s a jólétre mutató egyéb külső jelekben. Az Un-
nát átívelő fahidat, melyet még Marmont francia
tábornok épített, egy kis város urálja, melynek
török határörökből álló helyőrsége békén hagyta
bevonulni csapatainkat s nem szegült betörésük-
nek ellene.

Török-Bródnál Philippovics altábornagnak
az ottani bimbasi át akart ugyan nyujtani egy
írásbeli tiltakozást a megszállás ellen, de azt az
osztrák vezér nem fogadta el s a török őrnagy
olvasatlanul vitte vissza. Ellenben akadt tekin-
télyes bégekéből álló küldöttség, mely barátság-
osan járult a megszálló sereg főparancsnoka elé,
hogy a lakosság készséges meghódolását tolmá-
csolja s felajánlja jó szolgálatait. Őszinte volt-e ez
a hódolás, azt akkor lehetne megítélni, ha bebizo-
nyulna, hogy a hódolókat egyike sem volt se nyílt, se
titkos összeköttetésben azokkal, a kik csapataink-
nak később annyi vérfürdőt készítették. De ha nem
voltak is, hódolatuk, tekintve a későbbi fejle-
ményeket, nem bizonyít többet, mint azt, hogy a
hódolók nem képviselték az összes lakosság ér-
zelmeit.

A megszállás első napjaiban a lakosság
egész békésen és nyugodtan viselte magát, s már
jöttek a diadalmas sürgönyök, melyek kilátásba
helyezték, hogy a megszállott tartományok népe
hódolni fog s az okkupáció békés jellegű marad.
De a kiábrándulás nem váratott soká ma-
gára. S bekövetkezett, a mit előre lehetett volna
látni s a mit csak a bécsi intéző körök vaksága
nem látott előre. Bosznia-Szeráj, a megszállandó
tartomány fővárosa a nemzeti ellenállás szerve-
zésének lön fészke. Hadzsi Loja, egy fanatikus
dervis, élére állt az elégületleneknek s miután
hiába kísérte meg a török hatóságokat rábírní,
hogy csatlakozzanak hozzá és szálljanak szembe
a betörő hadakkal, — elűzte a kormányzót,
ideiglenes kormányt állított az ügyek élére, ma-
gához ragadta a főhatalmat s nyílt ellenségként
lépett az osztrák-magyar hadak elé.

Hercegovinában a harcra mindenkor kész
montenegrói vojvodák, a tartomány éjszakeleti
részében a szerb nemzeti hagyományok zászló-
vivői keltek föl, kik Boszniának Szerbiához esat-
olását tették feladatukká.

A Dalmáciaiból Mosztár felé vonuló Jova-
novics altábornagnak Csitluknál csatába kellett
boesátkoznia; Samacztól délre portyázó és elő-
őrsi csatározások folytak s a nyugati határszáron,
Novi körül is mutatkozni kezdtek csapatok, me-
lyek a benyomulásnak útját igyekeztek vágni.
Az eddig egymással folyton hajban álló ellen-
séges elemek között a külérőszak fenyegetésére
egyszerre helyre látszott állani az egyetértés;
mohamedánok, szerbek, montenegróiak, bosnyák
és hercegovinai orthodox keresztények és mozlím
hitű szláv lakosság, mind együtt küzdtek a meg-
szálló csapatok ellen s a török rendes katonaság
nagy része csatlakozott hozzájuk.

Ahhoz járult a zord időjárás. Felhőszak-
adások, viharok, záporosók tették a máskülönb-
ben is nehéz utakat járhatatlannak s megnehezíték
előnyomulását a betörő seregek, melynek elő-
csapatai az átkelés utáni ötödik napon is, au-
gusztus hó 2-án csak hat mérföldnyire bírtak
behatolni a határtól s Dobojnál foglaltak állást.

Dobojból aug. 2-kán délfelé kémszemlőre
küldtek egy huszárcsapatot, a 7-ik ezred 5-ik
századát. Vezérek Milinkovics tábornoki kapi-
tány volt, azelőtt titkár a bosznia-szeráj osztrák-
magyar konzulatusnál. A kémszemlén kívül föld-
adatok a beköltözött fejedelmi kiáltványt ter-
jeszteti a lakosság között s élelemszállítási szer-
ződések kötni. A csapat akadály nélkül érkezett
a Dobojtól csak három mérföldnyire, a Bosznia
vize mellett fekvő *Maglajba*, egy 1800, nagybárá
mohamedán lakossal bíró városkába, melynek
három mecsete közül egyik a legszebb és legre-
gibb a tartományban s melynek középkori vár-
omlادéka történeti nevezetessége 1697-ből, a
midőn azt Savojai Eugén, Bosznia-Szeráj elleni
híres, de sikertelen hadjárata alkalmával bevette.
A mohamedán lakosság barátságosan fogadta a
huszárcsapatot s megígérte az élelemszállítást.
Erre a csapat tovább vonult Zepce felé. Az
itteni szoros uton egyszerre körül vették őket a
bosnyákok s keresztültűzbe fogták. A huszárcsapat
leszállt a lovokról, gyalog módra kezdte viszo-
nozni a tüzelést. De az ellenség száma tulnyomó
volt s a huszárok, miután sokan elesetek közü-
lök, vissza kezdtek vonulni. Az alatt azonban
már visszavonulási vonaluk is el volt lépve
ellenséggel. Maglajnál plane egészen el volt
rekesztve az ut köhalmokkal és feldöntött fák-
kal. A legelőbb odaért huszárok keskeny rést
vágtak a torlaszba, azon kellett volna keresztül
rohanni a többinek. De csaknem minden máso-
dikát leütötte a nyeregéből az ellenség golyója. A
csapatnak este felé alig érkezett vissza a sereg
előőrseihez a fele. A többiit agyonverte az ellen-
ség, közte Maglaj lakossága, kik csak az imént
még meghódoltanak.

A főhadiszálláson erre elhatározzák, hogy
Maglajon példát statuálnak. Három hadoszlop
indult el aug. 5-kén tédig erő sárban. A jobb-
szárny megkerülte a főlkelőket Csajszkopolyinál
s félórai csata után visszaverték őket. Az ágyu-
golyó csakugy kaszált bennök, — jelenté a hiva-
talsos sürgöny — s nagy részek a Bosznia vizébe
fult.

Néhány napra rá Zepce mellett volt heves
ütközete a fősergnek, hol egy zászlóalj rendes
török katonaság is foglyul esett, míg a többi
nyitva hagyta a vranduki hegyszerost.

A Gradiska felől előnyomuló hadosztály
Württembergi Vilmos hg. parancsnoksága alatt

Jajeza mellett küzdött meg a tulnyomó számú
főlkelőkkel. Ez a csapat volt az, mely teljes 48
órán keresztül de meg vizet sem kapott. Iszonyú
nehézségekkel és nélkülözésekkel küzdve mégis
előnyomult Travnik felé s aug. 17-én egyesült
a Philippovics zómével, mely ugyanakkor szo-
ritá vissza a főlkelőket Bussovacsnál s egész
Kiszelyák fűrdőig nyomult elő.

Ez volt az a nagy diadalmi hír, melylyel
Boszniából az uralkodó nevenapjára gratuláltak.

Szapáry hadosztálya azonban még ily sike-
reket sem mutathatott föl. E hadosztály Samacz-
ról Gradacsécon át Tuzla felé vonult, hogy a
Drina melletti két fontos állomást, Bjelinát és
Zvornikot elfoglalja. De útjában mindenütt el-
lenséges indulatu lakosságra találván, mindenütt
helyőrséget kellett hátra hagynia, mi által ereje
tetemesen csökkent, míg az ellenségé hová to-
vább nőtt. A főlkelők több támadást intéztek e
hadosztály ellen, s mindig az volt ugyan a hiva-
talsos jelentés, hogy azok visszavertnek; de a
vége mégis az lett, hogy a Szapáry-hadosztály,
a tulnyomó ellenséges haderő elől, folytonos
csatározás közben, visszavonulni kényszerült,
elfogyván élme, puszkapora s embereinek egy
része is. Dobojnál, hol állást foglalt, még egy
nagy támadást kellett kiállani e hadosztálynak,
melyet nagyszámú ellenséges hadak vesznek
körül.

Hogy a főlkelők biznak ellenállásuk sikeré-
ben, mutatja az, hogy még Bosznia-Szeráj veres
elfoglalása (aug. 19-én) sem bírta őket lehan-
golni. Csoportosulnak különböző pontokon s
szervezkedni látjuk a tartomány minden zugában
azt a guerilla-háborút, mely több áldozatba ke-
rül, mint bármely más veres játék, s oly szívső
természetű, hogy azzal még az oly tulnyomó erő
és hadvezéri talentum, minő az I. Napoleon volt,
sem bírt boldogulni a spanyol hegyvidéken.

Ez a helyzet jelenleg Bosznia-Hercego-
vinában.

A Jajeza melletti csatának, melyről fönnebb
tettünk említést, hőse *Württembergi Vilmos her-
cege*, hadosztály-parancsnok, kinek arczképét ez
alkalommal mutatjuk be olvasóinknak.

Kilencz óráig tartott a veres ütközet, mely
után Jajeza megerősített városa az osztrák-ma-
gyar csapatok birtokába merült. Jajezát nevezetes
hadászati pontnak mondják, mely a Bosznia egyik
kulcsának tartott Travnik felé vezető utat uralja.

Maga a parancsnok herceg Württemberg
Ernö orosz tábornoknak és Hohenlohe-Langen-
burg hgnőnek a fia. 1828. jul. 20-án született.
Meiningenben és Boroszlóban végezte a gymna-
ziumot, a katonai tanfolyamot Poroszországban,
hol a tisztí vizsgát is letéve, Radeckit tábornagy
által Milánóban főhadnaggyá neveztetett. Mint
ilyen vett részt 1849-ben a Piemont elleni hábo-
ruban, hol személyes bátorságával tünt ki. Két
izben kapott e hadjárat alatt jelentékeny sebet s
érdemeiért századosi rangot és Lipótkeresztet
nyert. A következő éveket utazással töltte el. Ne-
vezetesen beutazta Dalmáciát, Görögországot,
Kis-Ázsiát és európai Törökországot. Ausztriának
valamennyi újabb háborujában részt vett; 1859-
ben Magentánál tüntette ki magát. A schleswig-
holsteini hadjáratban újra megsebesült s kine-
vezetett vezérőrnagynak. Az 1866-ki hadjárat
után, mely alatt Königrätznél és Blumenaunál
csatázott, a 7-ik gyaloghadosztály második dan-
dára parancsnokának nevezték ki. Néhány évvel
rá altábornagy, a 7-ik hadosztály parancsnoka
és Trieszt katonai parancsnoka lett. Most a jaj-
ezai csatában tanusított kitünő vezényletéért
tábornagyrangot nyert.

Philippovics altábornagy főparancsnoksága
alatt a nevesebb alvezérek egyike *Salvator*
főherceg is. Teljes neve: *Mária József János*
Ferdinand Balthazar Lajos Gonzaga Péter Sándor
Zenobius Antonin Nepomuk János Salvator
toskanai herceg. Fivére IV. Ferdinand toska-
nai nagyhercegnek. Született 1852 nov. 25-én.
Daczára fiatal korának, már több éve isme-
retes, mint jeles katonai író. Azok közé az ural-
kodó házbéli sarjadékok közé tartozik, kik nem

egyedül a kardot tartják a világ sorsa intézőjének
s nem hiszik magokat megalázva, ha tollhoz
fognak. Az osztrák tüzérség hiányainak leleple-
zéseért, melyet egy rőpiratában követett el, egy
ideig kegyvesztett is volt, a mi azonban nem
tartá vissza, hogy többet is ne írjon. Plane poli-
tikai tárgyakkal is foglalkozott irodalmilag s egy
politikai tárgy rőpirata még nem rég is nagy
feltűnést keltett. Katonai iratait éles észlelés és
alapos ismeret jellemzik, de általános miveltés-
gét is olyannak mondják, minővel kevés főher-
czeg cseckedhetik.

A 9-ik tüzérezrednek volt századosa sok
ideig, jelenleg vezérőrnagyi ranggal harczott Phi-
lippovics alatt, kinek előcsapatait ő vezette be
Boszniába.

A találkozás.

Fehér asszony, sápadt asszony
Búcsu után búcsura jár;
Feje inog mint az árnyék,
Csak lepedő kéne rá még,
S olyan volna, mint a halál.
„Oh Mária, Isten anyja,
Könyörőgi éretünk!”

Sánta koldus, béna koldus
Pócsot, Czellet egyre járja:
Hogyha tudná, hol a vége,
Menne ő a világvégre,
De a világ megy utána.
„Oh Mária, Isten anyja,
Könyörőgi éretünk!”

Fehér asszony, sápadt asszony
Leborul a templomkőre;
Bárony alatt zihál keble,
S a mi lélek van még benne,
Szakadozva sir belőle.
„Oh Mária, Isten anyja,
Könyörőgi éretünk!”

Sánta koldus, béna koldus
Oda künn az ég alatt van;
Templom előtt, utca félen,
Égre néz merő szemével
S mormog ő is öntudatlan.
„Oh Mária, Isten anyja,
Könyörőgi éretünk!”

Fehér asszonyt kérdi papja:
„Istenadta, mi a vétked?
Virítottál mint a rózsza,
Mig nem öltözél biborba;
Ha asszony vagy, hol a férjed?”
„Oh Mária, Isten anyja,
Könyörőgi éretünk!”

Béna koldust kérdi papja:
„Józan elmét hova vesztél?
Utcázog közt, utcasárra,
Rád tapodnak mint a sárba,
Mi csapás ért, hogy így estél?”
„Oh Mária, Isten anyja,
Könyörőgi éretünk!”

Fehér asszony, sápadt asszony
Megy ki és oszt alamiznát;
Oszítja, szórja telt kezekkel,
— „Sánta koldus, nesze, vedd fel.”
— Oh de, oh de, szeme kit lát?
„Oh Mária, Isten anyja,
Könyörőgi éretünk!”

Szegény asszony összeroskad;
Férje szökken mint oroszlan;
Dühe szörnyű, botja ölten,
Bele sújt a levegőbe, —
Hűtlen neje lelke ott száll...
„Oh Mária, Isten anyja,
Könyörőgi éretünk!”

Fejes István.

Kárpáti képek.

VIII. A Zöld-tó tündére.

Csodálatos lenne, ha a természet pazar pom-
pájú kiállítását, melyet a központi Kárpát tár-
elénk, nem népesítette volna meg tündérala-
kokkal a nép költészete.

Megtette. Az erdei és vízi nymphák, a hegyi
törpék, barlanglakó remetek, hősök, vadászok és
pásztorleányok fönmaradt regéitől nyüzsgőnek
a sziklák, völgyek, hegységek, tavak és források s a
nép nem hagyta lakatlanul a helyeket, me-
lyek szép vagy zord volta ingerlőleg hatott kép-
zeletére.

Látogassuk meg ez alkalommal azt a helyet,
melyhez a kárpáti regéknek egyik legszebb gyöng-
ye fűződik.

A kis Forberg községtől egyenest éjszakra
szeliden emelkedő ut kigyózik a hegység felé,
előbb szántóföldeken, legelőken, majd szép
árnyas fenyőerdőn keresztül. A pisztrángokban
gazdag Fehér-víz mentén haladunk föléle, a
Kárpátok egyik legszebb déltányú völgyén-
Mintegy két órai menet után, melynek a fenyves
erdőbe eső részét az ultra gurult gör-kövek fölött
kellett megtennünk, hirtelen összeszűkül a völgy
s egyszerre ott állunk a vízmederből 200 ölnyre
csaknem függőlegesen fölévelő Farscik (Stöss-
chen) alatt, melylyel szemben az előző Patkány-
hegy mered az ég felé. A két hegy közötti szoros
sziklaágyon rohan keresztül a Fehér-patak ha-
talmos morajjal törve milliárd gyönggyé a
tömerdek vízeséseken.

Ez a Farscik sajátos egy hegyalakulás.
Déli nyulványa a bélai Kárpátoknak, mely egé-
szben be van növe fával, míg teteje már csak
törpefenyőt tenyész. S ez óriás halom nem áll
egyéből, mint egymás tetejére halmozott kisebb-
nagyobb szikladarabokból, mintha úgy sörpörte
volna őket rakásra valami elementáris erejű
seprő. Csakugyan az: a jégár, mely sok ezer év
előtt, mint más alpepeken, itt is új lehetett és jól
sörpört, — de régen elkopott, úgy hogy ma már
egykor létezését is tagadják, habár a Farszikhoz
hasonló alakulások eredetét másként kimagya-
rázni nem lehet.

E hegy lábából húzódik a vízmeder mentén
a késmárki Fehérfal ama gerince felől, melyről
még ma napság is omlanak le köögörgeteg,
magokkal ragadva és eltemetve az itt-ott meg-
eredni próbálkozó tenyészete. A folytonos omlás
adja meg a gránitfall fehér színét, melytől nevét
vette.

Keresztbe fektetett fenyőszálak nyergelik
meg több helyt a patakot, azokon kell keresztül
hatolni, mire a szűk, erdős sziklatornáczból egy
szép tágas alpesi rétre jutunk. Elragadó lát-
ványt nyújt ez egyszerre élénk táruzó szabad
tér pompás növényzetével, mely e helyet ha-
talmos legelővé s juhtenyészésre alkalmassá
teszi.

Egy egyszerű amphitheatrums ez, melyhez
hasonlót csak mindenható kéz alkothatott. Dél
felől az első és hátulsó Patkányhegy, nyu-
gatra a lomniczi csucs és a belőle éjszának és
éjszakknyugatnak kifutó sziklafésű fogja körül a
kimagasló Zöld-, Vörös- és Fejér-tó-csucsokkal,
míg keletről a bélai Mészárszék és a Homlokhegy
határolja. Mintha mindmegannyi hegy- király
örizné ölében a havasi rét szélén a Fehérpatak
balpartján emelkedő azt a kis kunyhót, melynek
késmárki juhászokosár a neve.

E kunyhó fölött két felé ágazik el a völgy.
A jobb ág az eddigi irányt folytatja s onnan
zuhog le a Fehérpatak vize a galiczei oldalra
vezető Kopa-szoros forrásaiból. A bal ág nyugat
felé vonul egyenest a Zöld-tó-csucs irányában,
eeresztvén ama három tó vizét, melyek színe a

magyar nemzeti zászló színeit adja ki: a vöröset,
fehéret és zöldet.

A két ág vizének összefolyása alatt átkelünk
a patakon s meredek ösvényen haladunk föléle
a Zöld-tó csermelyének jobb felén. Másfél óra
után elérjük az öbölt, melynek alján, mint egy
simára köszörült óriási smaragd lap ott csillog a
Zöld-tó tükre, nyugodtan, mozdulatlanul. A kö-
zötté emelkedő roppant sziklafalak megörzik
még a szellőtől is s a sima viztükört nem fodo-
ritja föl leglábbes.

Görgő köpkáryán alkotja a völgyzug keleti
oldalát, végig húzóva a völgyön alacsony nyer-
gével, melyen rést ütött a tó lefolyó vize, s végig
zuhog rajta oly erővel, hogy két malomkereket
elhajtana. A tó medenceze partját köröskörül
sziklaromok borítják, bevonva a törpefenyő ku-
szó ágaival, míg itt-ott a fenyveserdők egy-egy
oltárfája, a czirbolya-fenyő bolingart méltóságos
ágaival.

Alacsony sziklaomladékok körül, melyek a
völgytőbör déli részét borítják, pusztas, kopár,
csaknem függőleges sziklafalból, mely sötétén
emelkedik elő, mintha öntött vasból állították
volna oda, közvetlenül előtör a késmárki csucs,
míg távolabb nyugatra a lomniczi Éjszaki-Dra-
bant csucsa látszik, melyet cizekazok gerince
köt össze a zöld-tó ormával. E csucsk mind-
egyike magasabb nyolcezer lábnyival. A lom-
niczi csucson nem látni innen, eltakarja a kés-
márki orom. A vörös-tavi csucs sem látható, mert
az elé meg egy czukorsüveg alakú óriási szikla-
hegy tolu, közvetlenül a tó tükre fölött, mint egy
megkövült kísértet. Ez a Rubint- vagy Kárbun-
kulus-torony.

A tó fölött mely sziklahasadás húzódik a
lomniczi csucs irányában föléle, feketén, mint
az unatkozó sziklaszörnyek valami hosszú ási-
tása. A fekete hasadékok hatalmas fehérésikok
vonulnak a Vörös-tó völgye felé: örökös hó hideg
telepei.

Az ember nem győz betelni e látvánnyal,
mely nagyszerűségével egyszerre lenyom és föl-
magasztal. Mintha e roppant tornyok, falak
mind mellünk nehezuőlnének, — könnyebbü-
lést keresni leszáll tekintetünk a tóra, hogy föl-
derítsen szelid mosolygása.

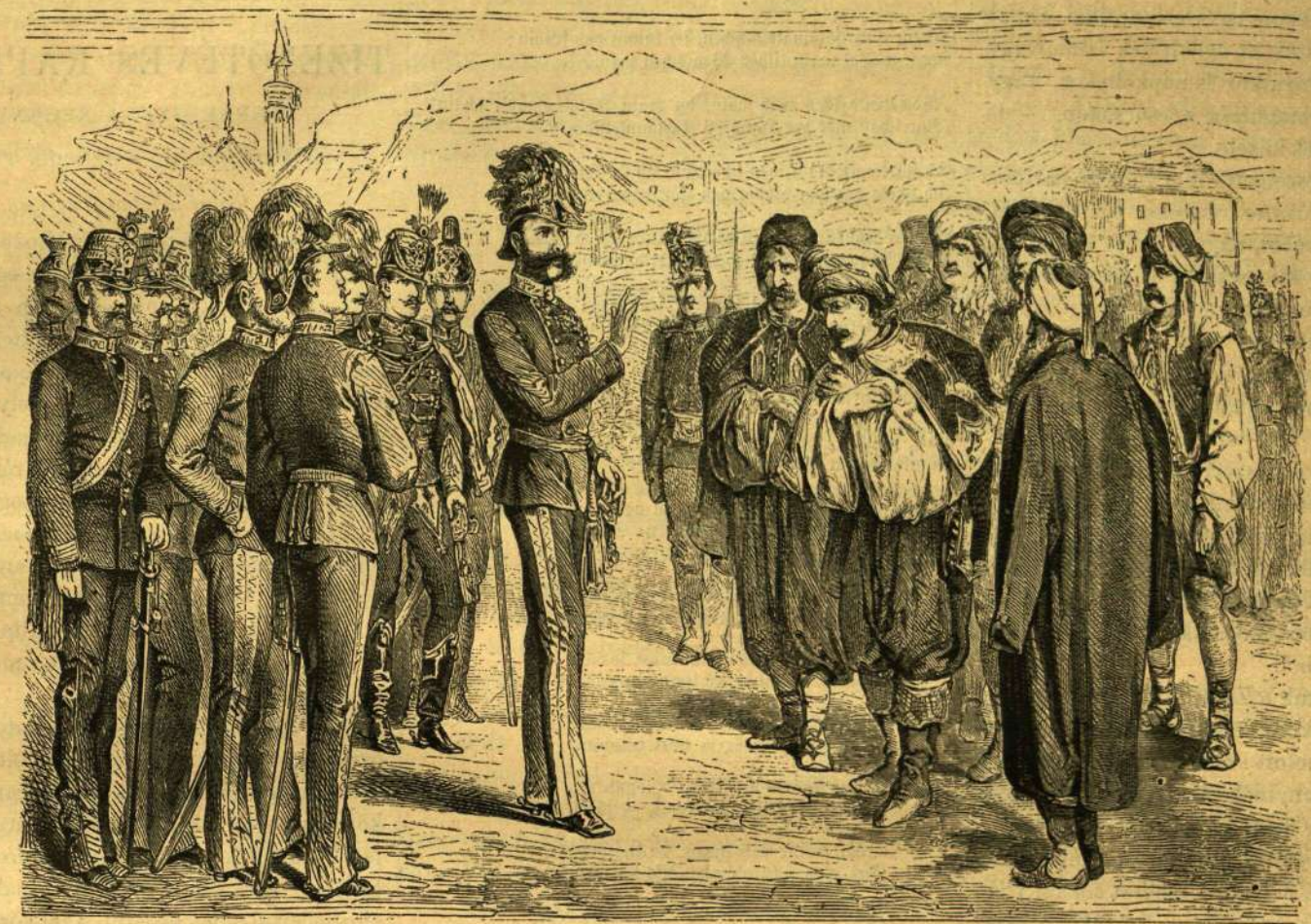
És az folderit. Az üde zöld tükör itt-ott
sötéték foltokat mutat. Ott legmélyebb a tó
medencezéje s földalatti láthatatlan források on-
nan táplálják vizét oly szeliden, hogy folszínén
sem gyöngyözés, sem gyűrűzés nem árulja el a
mely források bugyborékolását.

A víz zöld és kék színe oly élénk, oly igazi,
hogy az ember kísértette jön azt hinni, festve
van s megmeríti belőle poharát, abban a hitben,
hogy egy pohárnyi olvasztott smaragdot emel ki
a tóból. Nem: tiszta az, mint a kristály, hűs és
üdítő s a legjobb forrásvíz-ize van.

Nagy és bölcs tudósok, természetbuvárok
sokszor és sokféleképp megkísérlették már a kár-
páti tengerszemek különféle színének megadni
a természetes magyarázatát. Némelyek azt mon-
dák: sugártörés az egész, semmi más, vagy az
ég és a környezet viszfénye, — mások ismét a
tőmedenceze fenékén tenyésző vízi növényzettől
származtatják a különféle színt, míg újra mások
attól a közettől, mely a tó fenekét képezi. És
voltak, a kik erősen bizonygdtak, hogy fest-
anyag van a vízben, habár az oly kis mennyi-
ségben, mint egy pohár, észre nem vehető.
Sydow egész hosszasan fejtegeti a különféle
hypothesiseket, s arra a következtetésre jut,
hogy csakugyan a medenceze közege adja meg a
tavaknak vörös, kék, zöld, kávészínű, barna, acélsz-
b. színt. De ennek ellene mond Fuchs, a ki
épen a Zöld-tónál tette azt a tapasztalatot, hogy
midőn annak vize megapadt s a sekélyes part
nehány ölnyre kiszáradt, a tőmedenceze s kiszá-

AZ OSZTRAK-MAGYAR HADSEREG BOSZNIÁBAN: 1. Maglaj megszállása. — 2. Tábor Török-Kosztájnicánál. — 3. Átkelés a Száván Bródnál.

BOSNYÁK BÉGEK KÜLDÖTTSÉGE PHILIPPOVICS TÁBORSZERNAGY ELŐTT.

BOSNYÁK FÖLKELOK TÁBORA.

radt párkánya szürkés fehér, kissé vörhenyesbe játszó színt mutatott, — de nem zöldet. Kávé-szín, vagy többé-kevésbé sötét a víz az oly tavaknál — ugymond, — melyeknek feneke barna vagy fekete murva. A Vörös-tónál is a fenékföld színe csillámlik keresztül a vizen. De a tengerszemek zöld színe egyszerű optikai csalódás, épen olyan, mint az égbolt kék színe, vagy a felhők pirja alkonyatkor és napköltekor, vagy a fehér hó vörös lángulása a csücsokon, — de semmiesetre a fenék köze.

Épen erről beszélgettünk a Zöld-tó partján, mikor vezetőnk elővette rengeteg tót kalapját, megmeríté a tó vizéből, nagyot ivott belőle s a jókora maradékot kilocscsantá a szanaszét heverő szürkésfehér kővekre.

És ime mit láttunk? Azt, a mit a fővárosi ember is akárhányszor tapasztalhat, ha végig megy a gránitkockákkal kövezett utcákon. A kővek színében alig van észrevehető különbség. Akkor azonban egyszerre megeresztek a vízvezeték sugarát, megöntözik az utcát s az addig csaknem egyenlő színű kővek téglavörös, másika violaszín, harmadika sötétebb vagy világosabb zöld, kék, hamvas, szürke és fehér színt vált s a követet a legszebb mozaikká válik különböző élénk színű kővekből.

Ugyanezt láttuk a Zöld-tó partján. A végig loocscsantott kőveknek majd mindegyike más-más színt öltött, holott száraz korukban egyenlő színe volt valamennyinek. Mégis Sydownak lesz tehát igaza, habár nem tagadható, hogy egyéb körülmények is befolyásolhatják a tengerszem színt, levén az pl. derült ég mellett sokkal világosabb, mintha az ég beborul, árnyékban más, mint a verőfényen.

A természetnek ez a temploma az, melyet a népköltészet egy igen szép regével tett gazdagabbá.

Az a czukorsüveg alakú kőkolosszus, a tó mellett egyenesen kinyúló 7300 lábnyi Rubintorony nem volt mindenkor oly kietlen zord, mint jelenleg. Egy bűvös kő, a kárbunkulus ékesítő homlokát. E kőnek az a tulajdonsága van, hogy magába szívja a hold- és csillagsugarat s mikor a nap leáldozik, úgy világít vele, mintha ő maga lenne egy szelidebb nap. A torony e diadémja is ragyogó tündérfénnyel világította meg a tó környékét sötét éjszakákon. Egy szegény szerelmes fiú eltölte magában, hogy ő azt a követ megszerzi a menyasszonyának, hadd fusse a pártájába s ragyogja tul vele leánypajtásait. Egy híres lakotossal hágo körmököt készítettett kezére, lábára s fölment a Kárbunkulus-torony tetejére, melyet még soha meg nem hágott emberi láb. Szerencsésen fölért az oromra, s már hozzáfogott, hogy lefeszítse a sugárzó drágakövet; de e pillanatban lecsapott a villám a toronyba, a vakmerő fiú összezuva zuhant a tó partjára s ott fekszik ama nagy fehér kő alatt eltemetve, mely a tó éjszaki partján hever. A kárbunkulus pedig leesett a tóba s ott van annak a fenékén, a hol az a nagy kék szem mosolyog közepéből. Ezóta a Zöld-tó környéke nem ragyog többé sötét éjszakákon.

E regének aztán sok variánsa van. Egyik szerint nem a Zöld-, hanem a Vörös-tóba gurult le a kárbunkulus, azért a tó színe oly vörös. Egy másik szerint a rege hőse deli nemes vadász volt, menyasszonya pedig a juhász leánya, a ki ott legeltette juhait s kinek atyja csak az alatt a föltétel alatt ígerte oda leánya kezét a vadásznak, ha a kárbunkulust megszerzi. Ez aztán, miután a torony megmászhatatlan volt, nyilvesszővel lőtte le a követ, de az a tóba esett, hol a Zöld-tó tündéré, mint tulajdonát, fölfogta s maga után csábította vele a szép ifjú vadászt a tó fenekére, hol grémánt palotája van.

A rege ma is él a nép ajakán s egy késmárki

fi, a nagy képzettségű és költői lelketű — Lindner Ernő tanár hat különböző alakban használta föl tárgyul szépséggel dialektusban írt szép költeményeiben, melyek közül, mint a magyarországi tájszólások egyik költőileg is szép mutatványát közöljük a legrövidebbet:

„Schäin Schäinfeimaidufchen, ich fumm dich frauin;
Soag, wöist main lübes Waibchen jaun?”

„Was wöist ich's nuch jaun, du main Schögemann schäin?
„War ichst mer zur Hand en Karntenfischäin!”

En Karntenfischäin, den schwanen ich en Staurer,
Ich schies der nen rooper van Felfentneren!”

And du fennitjier Stain of der füllfärdin Schösch,
Main Wängens Gwatt wöistfischäin du ja nuch!”

Ciest, Föbtschen, main schäin, en Föffen en Stain?
Wi ä fläitendich Schörenden fennitjier schäin!”

„Ach Schöger, ach Schöger, igt furtt er ens Säl!
„Dau tofft nen, dau fängt nen met Schöschin di Säl!”

Galt, Fäiden, igt fprung ich, igt fäi ich vor dir:
Maine Dorem fain furtt and igt fäi ich dich mit mir

„Main Föbtschen, main Föbtschen, di possst dich! o wai,
„Igt fäi ich dich rooper of fäidich ens Säl!”

Szép szöke juhász-leány, drága babám,
Mondd: lesz-e az én kicsi híves arám?

„Szép ifjú vadász, örömet leszek én,
Csak az a rubintó lenne enyém.”

Oh azt a rubintót im meghozom én,
Biztos nyílam éri a szirt tetején.

Hogy szörja a szikrát a légen át,
Im menten öledbe repül, — láld, ládd...

„Ah, nem, deli ifjam, a tóba repül,
Jaj, a tavi tündér kezébe kerül.”

Tündér, vizi tündér, add azt a követ,
Életr-halálra kűzdom ki veled!

„Jaj, ne! deli ifjam, ne menj közel,
Tündéri karával keblére ölel.”

Forró ajakával ajkadra tapad,
S im összeesap rajtad örökre a hab.”

A Zöld-tó nyugati oldaláról a lomniczi csucs felé vonuló sziklahasadékon fölhaladva, hosszú terhes út után egy hatalmas vizezéshez jutunk. A tatpataki gerincezből zuhan alá s leérve, egyszerre eltűnik. Elhlyelte a föld. Azaz, hogy a jég és a hó, melyből itt egy hatalmas hid borul a völgy fölé. A patakot nem látjuk, de lábunk alól előtör hangja, mely itt úgy tűnik föl, mintha üveg harangokon harangoznának a föld alatt.

A Vörös-tó völgyébe már nem volt időnk eljutni. Az a fehér felhőkoszoru, mely napokon át ott függött a lomniczi csucs fölött, nem hiába fenyegetett zivatarral.

A kézmárki ormot viselő sziklafal csorba gerinczén lassankint fénys felhőfodrok kezdtek áthömpölyögni, rátapadva a falra, mintha nyaldosnák. Majd nagyobb tömegek borultak át esendesen s hosszán és szélesen simulat végig a gerinczen, csak a legmagasabb ormokat hagyva szabadon. Távoli morgás jelenté a közelgő zivatart. Egyes felhőrongyot el-elkapott a szél s oda csapta a szikla oldalához, mely odább dobta a másiknak, ez ismét a legközelebbinek s a hegység valóságos labdajátékot üzött a kavargó fellegekkel. Egyszerre végignyílt a mind sürübbé vált felhőtömege a villám s megszólalt a Kárpát orgonája, harsogva, bömbölve, mintha meglánczolt gonosz lelkek táborra szabadult volna ki. A csattogást megszámozorozta a viszhang, a fenyegető sziklafalak halomra dülését lehetett rettegni. Sűrű vastag cseppekben indult meg a zápor, hosszú csillogó sugarakkal borítva el szemünk elől a szirthegyeket, mintha valami óriási hárfá ezüst hurjai takarnák őket el. Mi felénk csak a sziklákon porrá zúzott permeteket hozta el egy-egy szélesapás, — verőfénytel néztük a természetnek előtűnő játszó egyszerű ködfátyolképeit, melyeket egyfelől villámfény, másfelől nap-

sugár világított meg s mennydörgés adta hozzá a zenekíséretet, — mig mi borzadva gyönyörködünk a természet megrendítő színjátékában, mint valami páholyból.

Törs Kálmán.

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY.

VERNE GYULA REGÉNYE.

MÁSODIK RÉSZ. — HETEDIK FEJEZET.

Tábor a Koanza partján.

Az áríz egészen megváltoztatta a vidék arcát. Egy tengernek látszott az egész, melyből a természetalkotta magaslatokon kívül csak a termita-kunyhók csücsai emelkedtek ki apró kerek szigetekként. Az áradás általánosságát a Koanza, Angola fő folyója okozta, mely mellék folyói megáradása által annyira földagadt, hogy egész teknőjét s folyamvidéke nagyobb részét elöntötte. Dick Sand tehát jól számított, hogy közelében hajózható folyónak kell lenni, melyen, egy hirtelenében összetakolt tutajon, a tengerig lebecsülhet. Csak hogy a vihar, mely őket, mint csapdába, a termita-küpa csalta be, s aztán az ellenség általi meglepetések: meghusított a helyes számítás.

A vízből kiemelkedő magaslatok egyikén egy óriási sycamorfá védelme alatt volt felítve a rabszolgauzerek táborra. A ki még sycamor-fát Afrika közepén nem látott, képzele sem lehet ily óriási fáról, melynek össze-vissza fonódó s mégis szétterjedő ágai egész erdőt alkotnak, a melynek sűrűjében el lehet tévedni. Ágai között s terebélye alatt egy egész tábor védelmet talált.

Itt tartott pihenőt a mult éjjel, s volt véde még a vihar alatt is a hirnemes portugál rabszolgá-nagykereskedő Don Alvez (José-Antonio) számára a kazondei vásárra utban levő rabszolgá karaván. Erről a karavánról tett említést Harris, mikor Negroóval az erdőben először találkoztak s értekeztek. Ebbe szánták a gazok a „Vándor” szerencsétlen hajótöröttét is. S valóban, mihielt Dick és társai a táborba megérkeztek, azonnal mint rabszolgákkal bántak velők. Az öreg Tamás és fia Bat, Austin és Acteon s az öreg néger cseléd Nani, mint néger erdetűek, habár már nem afrikaiak, egészen a benszültött foglyokéhoz hasonló bánásban részesültek. Kettőnként, és pedig Tamást a fiával, Austint Acteonnal, Nánit egy másik néger asszonyval, a kinek épen szoptatós s a mellett meg egy két éves kis gyermeke volt faguzsba kötötték; ez öt-hat láb hosszú farud végére alkalmazott villaforma két járomból állott, mely szorosan tartotta a szerencsétleneket nyakát, úgy hogy egyenesen egymás után kelle menniök. Azonkívül még a derekukra kötött nehéz lánczokkal s össze voltak kapcsolva.

Lábaik szabadok voltak, hogy mehesse nek; karjaik, hogy terhet vihessenek; de megszöknök nem lehetett, még ha a felvigyázat oly szigorú nem lett volna is. De minden tíz-tizenkét fogolyra jutott egy-egy *havildár*, szíjostorral a kezében, a ki a legkisebb okra, sőt merő ok nélkül is, szabadon használta kegyetlen fenyegető eszközét, s ha kelle övébe dugott handszárját is a felvigyázatára bizott szerencsétlenek ellen. Herkulesnek ezer szerencséje, hogy megmenekülhetett e borzasztó bánás elől. Ámbár ki tudja? Annyi veszély közt, a mi embertől s vadállattól fenyegeti e sivatag vidéken a magános utast s kivált a néger szökevényt, fog-e mentve maradhatni?

Sand Dicket magát nem kötötték más rabbal össze. Végre is, ő fehér volt s nem mertek úgy bánni vele mint a negerekkel. Ugy látszott külön utasítás is volt a vele bánásra néve. Csak fegyvereit szedték el, de sem kezét, sem lábát meg

nem kötötték, sőt kis jegyzőkönyvecskéje s írónja is birtokában maradt; hanem szigorúan és folyvást közelről szemmel tartották. Minden percében várta, hogy Harris vagy Negroot fogja megpillantani a karavánban — nem kételkedett, hogy szerencsétlenségük e két gaz sikerült ármányának a műve volt. Oh, ha meggondolta, hogy mind a kettő nem egyszer állott a puskája végén! ha lelőtte volna őket, a mint érdemelték, minden szerencsétlenségtől mentve maradtak volna, ő s főleg Weldoné, kis fiával . . .

Várakozásában annyiban csalódott, hogy sem Harris, sem Negro nem mutatkozott a karavánban. Gondolta ugyan, hogy Weldoné, fiával s Benedek ural, kiket szintén nem látott sehol, a karaván egy előcsapatja huzozta magával s a két gaz is azokkal mehetett. Talán mint becsesebb zsákmányt vitték előre magokkal. Mi céljuk lehetett velők? Dick el sem gondolhatta.

A sycamor árnyában letelepült tábor legáltalbb nyolcszáz személyből állott; ötszáz rabszolgá, foglyok, mindkét nemből; kétszáz katoná, teherhordók vagy maródiok, továbbá a felvigyázók, hajásárok, havildárok, ügynökök és főnökök, összesen száz körül. A főnökök részint arab, részint portugál eredetűek voltak; ez utóbbiak, elképzelhető, a társadalom kidobottjai: megszökött fegyenczek, hamis játékosok, akasztófa alól menekült rabszolgahajásárok, szóval az emberi sörpredék. A katonák többnyire benszültöttek, de a rabszolgakereskedők zsoldosai. A rabszolgavásárra készülő üzerek által rendezett borzasztó razziaik legalkalmas eszközei, e minden emberi érzésből, még a legalsóbb rendű fajszeretéből is kivetkezett (e részben a vadállatnál is alább való) gazok voltak. Éjszakánként fölverték az áldozatul kiszemelt néger falut; az aggokat, a nyomorékokat és betegetek s általában mind, a kiket nem használhattak, leöldösték; a használhatókat, férfit és nőt, elhuzozták. Rendszeren több volt a kit leöldösték, mint a kit elvittek. S mivel ez üzelen egy század óta rendszeresen foly: innen magyarázható Közép-Afrika nagy országainak oly elnéptelenedése, mely a teljes kihallással határos.

A rabszolgákon kívül, az ily karavánok egyéb áruzeikkeit is visznek a vásárra; legbeesebb áruzeikök az elefántesont. Ezért a katonák úgy vannak fogadva, hogy terhet is kell vinniök, ámbár vitetnek, a mennyit lehet, magokkal a foglyokkal is. Némely elefánt-agyar, 150—160 font súlyu is, úgy hogy két ember viszi a vállán, a khartumi, zanzibári vagy natáli vásárra. Az ilyen teherhordókat *pagazi*-knak nevezik s kialkudt bért adnak nekik a megérkezésük; ritkábban pénz, rendszeren néhány rőt gyapjuszövetet, merikanit; egy marok kauri-t, apró-péNZt gyanánt használt kagyló csigát stb. A katonák többi része, felgyervekze, készen tartotta magát az esetre, ha a rabszolgá-foglyok tömeges lázadást vagy szökést kísérle nének meg, a melylyel a havildárok nem birnának. Ez azonban ritkán történt. A kegyetlen gúzsba azorított, a mellett összelánczolt, szíjostorral marczangolt szerencsétlenek sem ellenállásra, sem szökésre nem gondolhattak.

Valóban Dick sem gondolt arra. Minden gondolata az volt: mikép tudhatná meg Weldoné s fia hogylétét és mivel lehetne segítségükre. Bármily kevéssé látszott is valószínűnek, számított a menekült Herkulesre, a kinek hűségét, ügyességét, találékonyságát ismerte, ki olvasni, írni is tudott, s így módját lelhetne annak is, hogy hirt adhasson magáról; ha ugyan maga is, a vidéken csatangoló embervadászoknak, vagy a vadállatoknak nem esett martalékul . . .

A mellett igyekezett Dick foglyutársai s barátival, az öreg Tamással s a többiekkel érint-

kezésbe tenni magát, részint hogy őket balsorsukban csüggedni ne hagyja, részint hogy netalán együttess szabadulási alkalmát fölhasználhassák. Azonban egyelőre nem sikerült közelőkbe jutni. A tábor különböző pontjain voltak elhelyezve s szorosabb őrizet alatt, mintsem helyőket változtathattak volna. Megkísérelte ugyan egyizben, mintha csak ciztalatul kovályogna, feléjök közeledni, s már alig volt husz lépésnyire tőlük, mikor hajásárja észrevette s rárohantva ütni kezdé ostarával. Dick kicsavarta azt a havildár kezéből; de egy főnök közbe jött, ki őt ismét helyére visszavittette, s nem bántotta ugyan, de kettős felvigyázat alá vétette. Czélja így meg-hiusult s már csak arra számíthatott, ha majd utnak indítják őket s mindenesetre mozogniök kellend.

Ámbár a portugallok és arabok keverék nyelvét nem értette, a földrajzi tulajdonnevek kiváltak fülnék az érthetetlen többi beszédből a mit hallott; s mivel Kazondé és Nyangvé nevei a leggyakrabban fordultak elő, semmi kétsége nem volt, jártas levén a földrajzban is eléggé, hogy nem sokára megindítják őket a kazondei vásárra, és pedig Nyangvé felé, mely utba esik s főállomásul szolgál, a hol a különböző oldalról érkező rabszolgá-szállítmányok összelálkognak. Azt is ki tudta számítani, hogy utazások, alapul véve azt, a mennyit a Harris vezetése alatt az erdősebben haladtak, alig fog tíz-tizenkét napnál többet igénybe venni.

Reggel 9 órakor, április 19-ke volt, recsegő kudu-szaru hangok adtak jelt a tábor indulására. Főnökök, katonák, pagazi-k, havildárok mind egyszerre talpon voltak. A szegény foglyok annál inkább, nem volt érdekükben bevárni míg ostaral költik fel. Sorakoztak páronként, a mint össze voltak kötve. A tábor megindult. Zászlaja is volt, melyet egy óriási termető, derekán shállal körülkötött hosszú kaftánba öltöztött, kerek kalaku arab lobogtatott elől. Sőt éneke sem hiányzott az induló tábornak. Ez éneket nem a győzők, hanem a leggyőzöttek hangzóztatták. Szilaj refrainje így szólt:

„Most gúzsba kötve hajtatók,
De megjárnak maj i, oh pezeérek,
S akkor szabadon visszatérek,
Hogy bosszút álljak rajtatok!”

A vihar és eső már éjfel után elállván, az áríz rendre lefolyt, a táj látszólag száraz maradt utána, ámbár a talaj vizenyős és mocsáros volt mindenütt, s hogy mehesse nek, a magaslatokat és gerinceket kelle keresni. De az ut felette nehéz volt; a nyomorultak, kik nyakokban jármot, derekukon lánczat, s még a mellett fejükön vagy kezeikben terhet is hordoztak, a lerogyásig voltak terhelve; de meztelen hátuk megett volt a korbács, mihielt lankadni kezdtek, vagy megtántorodtak. Az anyák, cseszemőket (mert az ilyeneknek jobb árúk levén, mint a borjastehének, nem öldösték le) emlőiken vitték, s némelyik a másik karján még másik gyermeket is huzozt, hogy jární alig tudó, vagy hamar kifáradó kicsinyét az ostarutésektől megmentse. A kétszeres teher alatt roskadozó anyának, csak az anyai kétségbeesés kölcsönzött erőt még.

A katonák közül mintegy negyven a tábor előtt ment; ugyanannyi hátul; a többiek két oldalt. Így a foglyok mindenütt körül voltak véve, hogy egy is el ne maradhasson, s a szökést eszébe se jussjon megkísérteni. A csapat főnöke, a kegyetlen Ibu Hamis, ugyanaz, a ki Dicknek a havildarra való csefepatájában is közbe lépett, jött ment a karaván előtt s mellette, hogy minde-re felvigyázzon.

Dicknek mindig arra volt a szeme, hogy juthasson néger barátí közelébe. A vén Tamás,

* A kudu vastag, csavart szarvú kerdőz. Szaruját tilóknek használják.

fiával összelánczolta, a karaván elején haladt. Nyakukat nem fordíthatták látra s így ők nem láthatták Dicket, ámbár ez látta s folyvást szemmel tartotta őket. Elöl Bat ment s a jó fiu vigyázott, hogy a legjobb nyomon vezesse apját; s ha az összekötő rud reszketésén érezte, hogy az öreg lankadoz, lassította lépteit és még azt is eltúrte, hogy a havildár egyet-kettőt a háta közé vágjon, a mi jobban fájt az apjának, mint neki.

— Az öreg Nani, ki mint mondók egy két-gyermekes néger anyával volt összelánczolta, látva hogy ez maga is beteg s kisebb gyermekét, a szoptatóst is alig bírja, a nagyobbikat könyörölthel elvette tőle s maga karjára vette. Asszonyára gondolt, a szegény Weldonéra, a ki sokkal finomabb teremtes volt mint ő, s a kinek talán mégis szintén így kelle huzoztatni beteg fiát „a szegény kis Jack urfi” — s e gondolat erőt adott a jó öreg Náninak. Austin és Acteon néhány lépéssel hátrább jártak, de azért nem kevesebb részők volt a korbácsban. Ők csak a Herkules sorsát irigyelték, a ki megmenekülhetett! — Az öreg Tamásnak végre is volt alkalma társaival megismertetni az igazságot, mit addig nem sejtettek, de most nélkülük is megértettek: hogy Afrikában vannak, a rabszolgakereskedés forrásánál.

Im így indult meg e rettenetes karaván. A Koanza jobbik partján haladtak, mely mindenütt erdőseggel volt borítva. Dick, ki a csapat utolján volt, a sűrűben nem egyszer elvesztette társait szemel elől; csak ha egy-egy tisztás helyre vagy laposra értek, látta meg ismét. Egy ily alkalommal történt, hogy az ut fordulatanál az öreg Tamás és Bat, feloldalt fordulva, megpillanthatták Dick urat, a ki nekik e perczen intett kezével, hogy figyelmököt magára vonja. Vigasztalás volt szegényeknek, hogy szeretett kapitányokat is közelökben tudták s hogy annak is gondja van reájök.

Az ut napokig tartott. Dicknek azonban módja volt, a pihenések óráiban, őrei figyelmét kikerülve jegyzeteket tenni könyveskönyvébe. E jegyzetekből, melyek töredékesen s futólag írat-tak, közlünk némelyeket a következő fejezetben.

(Folyt. követe.)

A könnyező fák Afrikában.

Hőségverte kietlen vidék a forró égő alatt; se eső, se harmat, se egyetlen felbuggyanó forrás napi járó földéken; a vándor, kit sorsa arra kárhoztatót, hogy ezen a vidéken járja életének utait, megtorva, elcsigázva dül ki utján, az iszonyu szomjúság leverte s nines többé jártányi ereje.

A mi a vízben vergődőnek egy omló köszirt, egy roncsolt hajó hullámverte töredékei, melyeket görcsnyűgözte kezekkel ragad meg végső erőfeszítésében, hogy életének foszlómálló fonálát reá akassza, — az a szomjúság sanjargatta haldoklónak egy ital víz a kietlen pusztaságban.

Ellankadt idegei megfrissülnek tőle, miként a hévűtött virág föléled, ha ráhullott egy hűvös éj üdítő harmata; bágyadt szemének fénye ismét visszatér, szempillái kinyílnak, miként szétfeszlenek a virág szirmai s mosolyogva tekintenek társaikra, ha magukba szívták az áldásos nedűt; kiállott lábai ismét fölegyenesednek, hogy tovább vigyék a lélek gyöngye hüvelyét, megszibadt karjai, melyek az imént erőtlennül hullottak alá mint a fonnyadt inda, ismét megbirják a vándorbotot s az utazó m-gy tovább és tovább, a merre lelkének vágyai vezérlik. Oh, borzasztó kínos az ilyen állapot. Mi, a nyugati világ elkényeztetett gyermekei, talán helyes fogalmat sem tudunk alkotni róla magunknak; de bezzeg beszélnek róla azok az utazók, a kik a vallás vagy a tudomány érdekében megjárják Ázsia, Afrika sivatagát s Amerika bűzös, mocsáros vidékeit, a hol nem találni egy kortyanatnyi egészséges vizet, mert ha a bűzös mocsárból találna szomjúságát enyhíteni, bizonyos lehet benne, hogy azzal a néhány kortyanattal, ha nem is halált, de

legalább gyöttrő lázas betegséget ivott, mely az olyan elhagyott vidéken sokszor már maga a halál.

És az utazók mégis, ilyen elhagyatottság dacára is gyakran kikerültek a halált. Tudják, hogy a jötevő természet, mely fűbe-fába gyógyító erőt adott, mivel olyan növényeket, a melyek jó friss vízzel várják az eltikkadt utast.

Livingstone beszéli, hogy déli Afrikában egy fűge-fa levelei szolgáltatják a hűsítő italt. Ha este alá tesznek valamely edényt, hogy a galyak nedve bele csepegessen, reggelre csaknem színtől megtelik. De azt is mondja róla egyszersmind: „ez a folyadék olyan edző erős, hogy a szemekbe fecsentve azonnal gyuladást okoz.” Hasonló hirt hoztak a Kanári szigetéről, a hol a könnyező fa terem. Ennek a könnyei olyan sűrűn hullanak, hogy szinte permetező esőnek is beillenek. Rajzolónk képzelete e fát teljes működésében tüntette elő. Lehulló könnyei a tövében már töcsává gyülekeztek, a forrástalan sziget lakói pedig sietve fogják fel edényeikbe a sűrű permetet. A víz kicsordulása okát mind a két esetben rovarok okozzák, melyek erős vízszívók és megfúrják a fák leveleit. (Ezek az úgynevezett habos-cicadák, melyeknek álcája hab-szerű folyadékból, u. n. kakukknyalbából, van beburkolva.) Főrrő nyári időben efféle gyöngyöző könnyezés a fűzfákra is tapasztalható, melyeken szintén cicada-álcák okozzák a jelenséget.

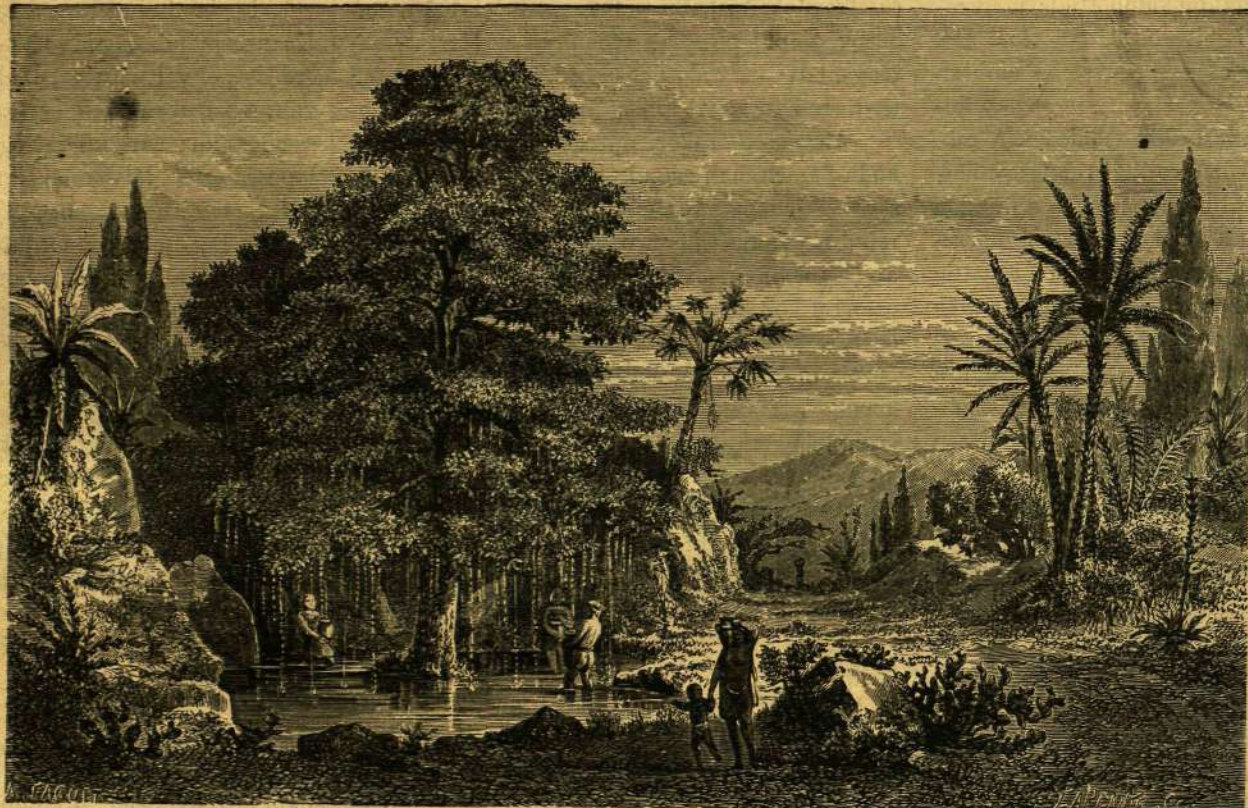
gása közben folyton hűvös, nedves talajra. Hegyi erdőn haladva keresztül az utas szinte esőben gyalogol, míg a pusztá gerincze kijutva, látja, hogy azt csak a köd őröndje. Még feltűnőbb ez a jelenség a forró égőv erdeiben, különösen a védett fekvésű völgyekben, például a Magdaléna folyó felső részén forróvívi Amerikában. Kinn a derült égről a forró nap szórja szét égető sugarát, míg odabenn az erdő mélyén ágról-ágra hulló vízecseppek koppanása hangzik a néma csendben. A tikkadt-füledt lég túl van terhelve párákkal, s csak arra a kicsinyke mérséklet-különbségre van szükség, melyet a fák levelei okoznak, hogy fényes nappal is ragyogó harmatcseppek képződjenek az erdő árnyában fakadó lombokon — ép úgy mint nálunk egy-egy harmatos nyári éjszaka.

Ha a levelek hüvelyszerű, a növényzárát körülfogó szárák terjednek, vízkehelylő válnak, mely lassanként színtől megtelik. S van azután lakmározás. Az állatok mindenféle alakja út rajtok tanyát. Mindenféle rovarok lepik meg, sőt némely légfaj egész átalakulását rajtok és bennök éli át. Kuszó gyíkok lakmároznak a galyak közötti forrásokon, s a leveli békák egész csapatja azt találja, hogy kellemes időtöltés nekik ott lebzselni és vartogni a magas tavacszkák tiszta medreiben. Friss vizen kívül még terített asztal is kínálkozik.

Ilyen jótékony gondoskodással enyhítik a

ember most megkerült. Dr. Bell feltalálta a telefont, de ennek csodája elhalványodik a „telegrafográf” mellett. Ez egy villamos gép, mely az ily csiklandoztatja is ebben valami jó iz kellemes érzetét kelti, még pedig tetszészerinti ideig s nincsen mit tartani gyomortelteltésgől vagy részegségtől. Valami étel: hus vagy hal, ital: bor, pálinka, egy hatalmas villamteleppel kapcsolatba hozva, az étel s ital kellemes íze egy telegrafdróton mérőföldnyire s határtalan mennyiségű élvező szájába vezethető el. Az élvezőnek a drótot csak szájába kell tenni, hogy az evés s ivás érzetével bírjon. Agyon ihatja s agyon eheti magát ily módon, de mielőtt a szája s a drót közti érintkezést megszüntette, eltiintette, eltűnnek az élmények s nem marad más vissza, mint a „kellemes derült kedv.” A foltaláló azonban a végrehajtás módját még egyelőre titokban tartja, s előbb tökéletesíteni akarja, míg a világ használatára átadja. Addig tehát még várjanak az ilyenekkedők.

Mennyibe került az indiai éhínség? Az angol parlament elé terjesztett jelentésből kitűnik, hogy a déli Indiában legutóbb uralkodott éhínség 9,750,000 font sterlingbe került, mely összegből 6,500,000 fontot adtak ki a múlt évben. Az éhínség okozta halandóság roppant nagy volt. A déli Indiában tartott népszámlálásból kitűnt, hogy a bombayi kerületben 260,000, Madrasban 690,000 és

KÖNNYEZŐ FA AFRIKÁBAN.

Vetekszik az innentiekkel, mind hirre, mind jótékonyra nézve az utazók fája (Urania speciosa) Madagaskar szigetén. E sajátságos növény vaskos és széles levelei őriási legyező módjára kétszeresen állanak a törzs felső részén; s alul ugyanolyan arányban halmok el, a melyben felül ujak fejlődnek. A levél szára tövében jókora vályús hüvely képződik, melyben tiszta, iható víz gyűlekszik össze. Az utazók megfúrják a levélhüvely tövét s a vékony sugárban kiömlő friss vízzel enyhítik szomjukat.

Hasonló szolgálatot tesz Ázsia forróvívi vidékein a hűsítő tulajdonságáról is ismeretes Nephentes növény. E kuszócsereje levelei kanocszerűen állanak a törzs felső részén; s alul ugyanolyan arányban halmok el, a melyben felül ujak fejlődnek. A levél szára tövében jókora vályús hüvely képződik, melyben tiszta, iható víz gyűlekszik össze. Az utazók megfúrják a levélhüvely tövét s a vékony sugárban kiömlő friss vízzel enyhítik szomjukat.

Nem hiába nevezzük az erdőket az országok élő vízmedencéinek, nem hiába hangzik fel gyakorta az erdő-irtók ellenében az avatottak intó szavata; mert tartósabb, megbízhatóbb víztartói, mint az erdők, melyeknek medre sohasem szárad ki, még a legforróbb vidékeken sincsenek. A hegygerincek fölött gyorsan tovarohanó felhők apró páraecseppei megtapadnak a fák galyaztatán, cseppek sűrűsödnek s ágról-ágra galyról-galyra hullva, végre a levelekről lepermeteznek a párol-

könnyező fák és rokonaik, a víztartó növények, saját elhulló könnyeikkel az ember és az állatvilág szükségét.

P. Gy.

Egyveleg.

Mit jelent a „kortes” szó? Tudjuk ugyan mindnyájan, hogy most mit jelent, de Szarvas Gábor a „Nyelvőr”-ben megmagyarázza, hogy mit jelentett régebben, s hogy honnan származik. Nem egyéb mint a francia cortege; ez pedig ugyanaz, a mi az olasz corteggio, a melynek, valamint az előbbinek is jelentése: udvari, vagy diszkisérlet, s innen általában kíséret. S ha még ehhez hozzáteszük, hogy az olasz corteggio-nak az alapja corte, a mi annyit mint udvar, s hogy innen corteggiare: udvarolni, tisztelni, valakinek kíséretét képezni, akkor hiszszük, hogy korteskedni szavunk ősei dicsőségének fényében kedvezőbb világításban fog állni testi és lelki eszeink előtt.

Ínyenczenkedés villany által. A „Saturday Review” egy ízben úgy nyilatkozott, hogy az emberi nem legnagyobb jölteveje az lenne, ki az embert oly helyzetbe hozná, hogy végtelen mennyiségű bort tudjon meginni, a nélkül, hogy megintsondék. Ez az

Mysoreban 400,000 — összesen nem kevesebb mint 1,350,000 ember halt meg éhen. Ezentul 1,500,000 fontot fognak évenként félretenni az „éhínség-alaphoz”.

Úti mozdony. Schmidt, zürichi mérnök, oly utimozdonyt szerkesztett, melyvel Zürichből Párisba utazik az országuton, s a gépet személyesen vezeti. A mérnök el is indult és szombat este Bazelle érkezett s mindjárt Belfort felé utazott. A gép tüzelő szerül is használható, s minden készletével és a szolgálatára szükséges két emberrel együtt 128 mázsa nyom.

A föld összes lakossága jelenleg 1,439,145,300-ra rug, míg a múlt évben 1424 milliót tett ki. Részletes összeállítást találunk erre nézve a Petermann-féle földrajzi közleményekben, a hol az egyes országok területe és népessége a legújabb statisztikai adatok alapján vannak összeállítva. Ausztria Magyarország 37,350,000 lakossal bír 11,304. négy-szög mérföld területen. Érdekes részleteket olvassunk az egyes országoknál. Így Franciaország lakossága 1872 óta mintegy 800,000 lélekkel szaporodott, s minden négy-szög mérföldre 589 lakos jut. Az összeállítás nagyobb része 1876-ból származik.

Bosznia és Herzegovina.

V.

(Bosznia vizei. A festő folyó, Természeti kincsei; az asztal szíva. A boszniai és hercegovinai ösvények.)

Boszniának folyó vizei a Száva folyam területéhez tartoznak; Herzegovinának folyója, a Narenta, az Adriai-tengerbe szakad. A Száva az osztrák-magyar és bosnyák határ között Jasenovacztól Rácságy foly boszniai határon, itt a hatalmas Drina folyót veszi fel, s úgy folytatja útját, míg a Dunába szakad. A Szávába szakadnak Boszniának következő jelentékenyebb folyói: az Unna, Verbasz, melynek partján fekszik a történelmünkben sokszor nevezetes szerepet játszott és a mostani okkupációban is nevezetessé vált Jajca; az Ukrina, a Boszna, melytől az egész tartomány elnevezését kapta. A Drináról, mint a Szávába szakadó folyóról, már megemlékeztünk. A megnevezett folyóknak mellékfolyói nagy számban és a tartományt minden irányban befültik. E folyók közül az Unna, Szanna, a Verbasz, Boszna és Drina, Herzegovinában a Narenta hajózható is. A mit az ország közlekedési utak hiányában szenved, azt némileg pótolni vannak hivatala a folyók, melyek a kereskedésnek is élénkebb lendületet adhatnak.

Ha Bosznia és Herzegovinának talajában, különösen a hegyekben rejtett kincseket szemügyre vesszük, lehetetlen hogy népének lomhasága, közönye és munkátlanlaga fölött pácztát ne törjünk. Van Bosznia hegyeiben arany, ezüst, réz, ólom, vas, kén, higany és tájtek. A rómaiak, raguzaiak és magyarok uralkodása alatt Boszniában hies arany- és ezüstmányak voltak, mit a ma is fennálló Zlatina, Zrbrnik és Zrebrnica helységek nevei is bizonyítanak. Boszniában igen jó vasat is találhatni, különösen Sztari Majdan (Ó-Bánya), Vares, Fojnica és Zseljeznica vidékein. Kresevo vidéken higanyban gazdag ciznobert találhatni. Gornja-Tuzla és Dolnja-Tuzla (Felső és Alsó Só-Akna) vidékein só is igen nagy bőségben van; de azért sem a vasat, sem a sót nem bányásszák, hanem az elsőt vízmosás által vájták a földből, a sót pedig kívülről hozzák be, és a sósvidekeknek csak sóskútjait használják. Bányaluka vidéken igen szép és finom tájtek van; a vidékbeli falusiak különként egy pár piastertér vesztegetik. Bosznia ásványvizekben és hőforrásokban is gazdag. Bányalukában, Ildzseben, Szerajevó mellett és Novi-Bazarában hőkforrások vannak, melyek közül az első és utolsó már a rómaiak előtt is ismeretesek voltak, kik még ma is fennálló fürdőket építettek azok számára. Savanyu vizekben is bővelkedik, ilyenek a kiszeljaki, a tuzlai, melyeknek elseje a rhocisi vízhez hasonlít. A banjai hőforrások fölé már III. Uros szerb császár építtetett fürdőt és kápolnát, mint hogy ott visszanyerte egészségét. A természetnek egy ritkaságával is dicsekszik Bosznia; ez egy Cservenica nevű patak, mely Zrebrnica mellett fakad, s a városban átfolyván, a Kriseviczba szakad. Ez a patak fekete vízi, és ihatatlan; benne sem állat, sem növény meg nem él. Vegyelemzésénél kitűnt, hogy e patak vasgáz, glaubersó, és mésztartalma. A város timarai kecske és juhborjúkat mártanak bele s azokat 48—36 órai áztatás után szép fekete színre és állandón festve huzzák ki.

Bosznia némely vidéke gazdag termékenységgel is dicsekszik. Gabonájából még kivételre is jut, van buzája, bora, dohányja és a gyümölcsökből különösen sok szilvája. Évi termésül átlag 580,000 mázsa szilvát lehet felvenni, úgy hogy az egész tartománynak pálinka szükségletét fedezi évenként 790,000 forintnyi értékben szállítanak Budapestre és innen Hamburgon át Amerikába.

És mindannak dacára ez a tartomány mégis szegény; ipara, kereskedelme jelentéktelen. Erdeiben fa, hegyeiben érc bőségben van, csak ember, csak munkás kéz kellene, hogy e sok kincset elértekesíthessék. De hogy eddig még a legkezdetelebbes kereskedést is csak nagy akadályokkal küzdve, folytathatták, mutatja többek között az a körülmény, hogy Boszniában kocsit csak egyáltalán nincsenek. És mégis 9,763,000 forintot meghaladó kiviteli és 7,796,000 forintnyi beviteli forgalma van évenként.

Az utak hiánya a légérezhetőbb baj Boszniában. Ez egy részt a tartomány talajalkatában gyökerezik. A folyók partnélküli hegyládaiba alig képesek keskeny ösvényeket vágni, melyeken csak teherhordó állatok közlekedhetnek. Az ösvé-

nyek néhol oly meredeken és csigakanyarulatokban emelkednek az erdős hegyek mentén, hogy alig megmászhatók. Valódi áldásai ezen ösvényeken való közlekedésnek a boszniai apró, igénytelen, de szívós és kitartó lovak, melyek az embernél ügyesebben kapaszkodnak az az akadályokon, melyek az ösvények elé gördülnek, könnyen átlépnek és a legátgömbb mélység felett is szédülés nélkül biztosan haladnak előre. Az erdős hegyeken átvethető ösvények az évek majd minden szakában sárosak és süppedékesek; mert a nap sugarai nem képesek a sűrű lombokon át fölszáritani a gyakori esőzések által föl-áztatott talajt.

Hercegovina ösvényei a sziklahasadékok és az ösvények elé gördült sziklatöredékek miatt nehezen járhatóak. A naptól izzóvá vált fehér mészkösziklák, egyetlen tenyérnyi zöld hely nélkül a szemet kápráztatják és nyomasztólag hatnak az utasra, kinek a farszót kapaskodásokon kívül még a tikasztó vízhiánynyal is küzdenie kell.

Kocsit csak a Száva mentén és a fennsíkokon vannak; de ezek is alig egy-két óra járásnyira terjednek. Azonban itt sem közlekednek kocsikkal. Némely város határában nagy darab kövekkel kirakott utakkal is találkoznak, ezeket törökül kaldirim-nak hívják. Minthogy azonban, ha egyszer elkészültek, többé senki sem viseli gondjukat, s az így elhanyagolt utak itt-ott valódi sárgódörökké válnak, melyekből helylyel-közzel a kifordult kövek kimeredve, még nagyobb akadályai a közlekedésnek: természetes, hogy az utasnak még nagyobb boszuságára vannak, mintha sárban kellene evizkelnie. 1862 óta a fővárosból egy-két irányban kezdett a török kormány országutakat építtetni rözse-alappal és kavicsból; de ezek is a kaldirimok sorsára jutottak, minthogy az utépítőket az ut elkészülte után elbocsátották és így nem volt a ki azokat tovább gondolja és szükség esetében kitatarozza.

VI.

Befejező közlemény.

(Körül Boszniában és Herzegovinában. A régi magyar Bosznia-Vár és a mai Bosznia-Szerajevó. Tuzla, a bródszéri út vonalán a Boszna völgyében. Kirándulás Ráczországra. Visszatérés Montenegro határára. Herzegovina fővárosa, Mostár. A Száva partján. Bányaluka, Jajca. Egy kis visszapillantás a magyarok boszniai uralkodása. A tartomány régi fővárosa, Travnik.)

Bosznia és Herzegovina különböző szempontból ismertetése után, fölkerjük a szíves olvasót, hogy végül a tartomány térképét kezébe véve, a különböző vidékekre teendő körutban kísérni sziveskedjék, mely alkalommal Bosznia és Herzegovina nevezetesebb helyeit és az azokhoz fűződő érdekesebb tudnivalókat fogjuk bemutatni. A kiindulás a tartomány fővárosából, a szép Bosznia-Szerajevóból fog történni. Ezt a helyet már képből is bemutattuk akkor elmondottunk róla egyetmást; de ezúttal is említünk fel némit, hiszen annyit lehet a városról mondani, hogy méltán megérdemli jó hírét, melyben Konstantinápoly után áll.

A város keletkezését és történetét akkor röviden elmondottuk s itt még csak annak megemlézésére szorítkozunk, hogy a mai Bosznia-Szerajevó (bosnyákul Szerajevó) nem tévesztendő össze a hajdani Bosznia-Vár nevű várossal. Ez utóbbi a mai fővárostól két órányira nyugatra a Boszna folyó mellett fektűt, 1235-ben alapított s egy püspöknek volt székhelye. Ez a hely 1270-ben Kotroman (német eredetű) vajda által, ki Béla magyar királytól nyert ebben támogatást, megnagyobbították és akkor kapta Bosznia-Vár nevét. 1415-ben Mohammed szultán az Uszora vidéket elpusztította, Bosznia-Vára is elhamvasztott. 1416-ban e helyen csatát vesztettek a magyarok. 1463-ban újra fölépíttették a város és a törökök által elfoglaltatott; de még abban az évben Korvin Mátyás királyunk hatalmába kerítette a törököktől; s a következő évben azonban újra török kézbe került, azóta a török birtokában maradt. A város e háborúk alatt sokat szenvedett, 1465-ben Szokolovics és Zlatarovics nevű bégek, kik az iszlámra tértek át, a mai Bosznia-Szerajevó (a mi szintén Bosznia-Várt jelent, s azért tévesztik össze a másik Bosznia-Várral) vetették meg alapját. A mai Bosznia-Szerajevó van két dsámi és 100 mecset, melyeknek ugyanannyi minareje festői képet ad a Miljacka folyó két partján amphitheatralisan fekvő városnak.

Ellagya Bosznia büszkeségét, a fővárost, végülk utunkat északi irányban Zvornik és Tuzla érintésével Bercekbába, a Száva partjára.

A fővárosból két irányban vezet az út; az egyik északi irányt vesz és a 4500 láb magas Ozren hegyen vezet át. Mi azonban előbb nyugati irányban folytatjuk utunkat Hancisig, egy jelentéktelen kis helyig, honnan északi irányban az 1863-ban épített kocsí-uton haladva Vlaseniczába érünk, mely helység Szerajevótól 15 órányira van. Vlasenica (törökül Birse) regényesen, de szikár kasztszilikon fekszik, nyáron nagy vízszükséget szenved; 800 lakója van és székhelye a müdirnek (járásbíró). Az út innen a Drinacsán át és kigyós alakban halad a nem épen magas, de csak bozóttal, apró cserjékkel benőtt sziklákra a Drina partjára. Boszniának Szerbia közötti határfolyója, majdnem legnagyobb minden folyója között. Az út ennek mentén halad egészen Zvornikig. Ennek a városnak már romlásnak induló kőfallal körülkerített vára van, maga a város nagy terjedelmű, van 1300 háza, s körülbelül 9000 lakója, kik jobbára mohammedánok s csak kevés számú görög kereskedő. A hasonnevű kajnakaság székhelye, habár a kajnakam Alsó-Tuzlában (Dolnja-Tuzla) lakik. Zvornik történetéből fölemlítjük, hogy már 1464-ben Mátyás királyunk ostromolta; de nem tudta bevenni s kénytelen volt alóla elvonulni. 1688-ban Lajos badeni őrgfő bevette; de már a rákövetkező évben visszavették a törökök. Innen Tuzlaig vadregényes erdős vidéken halad a gyalogut, s a hegyek fűrészt alaku csucsi magas emelkedésén érdekes látványt nyújtanak. Alsó-Tuzla (Dol. Tuzla) a Jalla folyó mellett fekszik, van 6000 lakója, görög püspöke, élénk kereskedése. A városban van egy rég óta romladó erdő (grad) négy irányba elhelyezett tornyokkal. Tuzla törökül sóaknát jelent, s habár Tuzla vidéke gazdag sóban, azt nem aknázzák, hanem a városban lévő híres sós forrásból főzés által évenként mintegy 400 ezer oka konyhasó nyernek. Van Tuzla vidékén kőszén is, de ennek bányászására sem gondolnak. Alsó-Tuzlától két órányira keletre van Felső-Tuzla (Gornja Tuzla) szinte sófőzéséről híres. Innen 9 órányira van a Száva jobb partján fekvő Bereska, mely 3000 lakost számlál, jelentékeny kereskedést üz Szlavoniával, melylyel egy hid által van összekötve.

Megtevént ezt az első kirándulást, haladjunk a Száván felfelé egész Bródig s onnan induljunk egy második kirándulásra Szerajevóig, mely innen 46 óra járásnyira van. Török-Brod (Buszud) a Száva mellett fekvő mezőváros mintegy 800 lakossal, jelentéktelen hely, de katonailag fontos pont, a mennyiben rendszeren innen szoktak Boszniába betörni a támadó felek. Az utvonál, mely Bosznia-Szerajevó vezet, Derwent, Doboj, Maglaj, Zepese, Vranduk, Buszovacs, Kiszeljak és Rakovicza helységeket érinti s a Boszna folyó völgyében halad a fővárosig. Az okkupáló egyik hadtest most sz. ntén ezen az uton haladt előre s mint tudjuk nehéz akadályokkal találkozott utjában. Híressé vált ez a támadó vonal Savoyai Eugenek 1697-iki hősi expedíciójáról. A szeptember 11-iki zentai csata után 4000 lovassal és 2000 gyalog katonával utra kelt, azzal a tervvel, hogy a törökökre mert nagy csapás után nem hagy nekik időt, hanem azonnal Bosznia fővárosát meggye foglalni. Az említett utvonalon az elsorolt helyeket, melyek jobbára megerősített erődök, egymásután bevette s már a kilencedik napon Bosznia-Szerajevó előtt állott. Az első várost megszállotta s a kőfallal körülzárt felső város feladását kérve, az elkésredett törökök, kik a bátor hőstől sokat szenvedtek, a hadi követet lelőtték; miből Engen a törököknek vakmerőségét és hősi ellentállását megértve s a közelgő tél is akadályozván őt a várnak sikeres ostromlásában, a hadi követet elküvetett kegyetlenség miatt az első várost kirabolatván és felgyújtatván visszament hadcsapatával. Csak 20 napig tartott az egész felvonulás, az ostrom is visszavonulás; pedig nem lehet mondani, hogy utjában ne lettek volna akadályok: de a személyes vitézséget hadvezéri képességgel látjuk benne egyesítve, mely képessé tette, hogy egy maroknyi katonasággal ily rövid idő alatt oly nagy vállalatot végrehajtott.

Az út mentén fekvő Doboj kis mezőváros, 1600 lakossal, régi kastélyal; a helység neve eredetileg Drobogj (kettős-ütközet), mint-hogy Zsigmond királyunk 1390-ben a Tvartko bosnyák király által Horváthy bátra bízott várat bevette, 1408-ban ugyancsak ő győzelmet aratott itt Tvartko felett és őt elfogta; Maglaj 1800 lakossal bíró mezőváros, van három mecsetje, egy görög-keleti pópája és régi kastélya. Zepese 2000

lakossal bíró város, van három mecsetje és katolikus papja. *Vranduk* 150 lakossal bíró kis falu, melynek félre roskadozó kastélya és jó vendéglője (khan) van. *Buszovica* 700 lakossal bíró mezőváros; környékén sok vashámor van. *Kiszelják* a Lepenica-patak mellett fekszik s híres savanyuvízre van, mely magasan szokik fel a tálajból. Végelemzése szerint áll kénsavas szoda, szénsavas és vasból; ize és hatása a rohi-szohoz hasonló, kellemes ízű és nyáron ezerével látogatják a betegek, kiknek különféle bajokban üdülést nyújt.

Visszatérve a fővárosba, harmadik kirándulásunkban felkeressük Ó-Szerbiát vagy Rác-országot, melyet közönségesen a *Novi-Bazari* kerületnek neveznek. Boszniának legregényesebb-
 elterülő déli és délnyugati része ez. Ez a rész 1374-ben kapcsolattott Boszniához II. Tivartko bosnyák bán által, ki országát minden irányban terjesztette. A régi Raszczától kapták a szerbek a rácz elnevezést és így legkevesebb okuk sincs a nevezetésre, ha őket e néven nevezik, sőt épen történeti jelentőséggel bír ez elnevezés. Hogy épen a magyarországi szerbeket illel meg e név, az onnan van, hogy a magyarországi szerbek kizárólagosan Rácországból jöttek 1690-ben Crnojević Arzen ipeki (pécsi) patriarkha és 1737-ben IV. Joanovics Arzen alatt Magyarországra.

Rácországra vezető kirándulásunkat 48 órai utban, mintegy 6 nap alatt tehetjük meg *Praca*, *Gorazda*, *Csajniczát*, *Plevljé* (Taslidra), *Prjepolje* és *Szenicza* érintésével. Ez az egyedüli út az egész kerületben, minthogy szakadozott, majd elég erő, majd végletlen mélységekben tátongó sziklahasadok zárják el az utat, s a leirt utvonál is csak nagy óvatossággal járható a Szerbia és Montenegro között elterülő sziklák között. Az ut Boszna-Szerájából az egyik legközelebbi számunkban feltüntetett Keeske-hídon (Kozia-Csuprián) vezet át a Miljacska folyón, majd erdő és festőileg tornyosuló sziklafalak között halad. *Gorazda* helység mellett a Drinán vizet át az ut, majd erdős magaslatra kapaszkodik, majd eléri *Csajniczát*, egy 1976 lábnyira magasan fekvő várost a Ciczelhegy lejtőjén; a város 2000 török és görög lakost számlál, mely utóbbiak templomában egy híres kegyesítő Mária-kép van, melyhez egész Boszniából töméntelen sokan zarándokolnak. Csajniczából majd meredek karsztziklón felfelé, majd völgyszakadékokban vezet el az ut, míg fölötté a 600 láb magas Ljubicsnya Planina, mint egy óriási bástyafal emelkedik. Nyoloz órai ut után *Taslidra* (Plevlje) érünk, mely a Csehotina folyó partján regényesen terül el a sziklás hegy-látok közé foglalt völgyben; 2000 lakost számlál, kiknek fele török, fele görög; itt székel a kerület kajmakamja, a görögöknek egy rejtett völgyben híres klastromuk van, melyben Sz. Szávának, Herczegovina püspökének és hercegének koporsóját őrzik néhány ereklyéjével. Taslidától *Prjepolje* városig épen olyan az ut, mint Csajniczától Plevljéig, majd emelkedik, majd száll és gyönyörű panorámát tár a szemelő elé. Délre látszik a Dormitornak 8000 láb magas bazalt csúcsa, mely kísértetiesen mered az égnek. A meredeken kapaszkodó ösvényen a lovak biztos lépéssel haladnak, habár szédítő mélység tátong lábuk alatt, úgy hogy borzalom fogja el az utazót, mikor alá pillant a völgybe, hol a Zselez-nicza, később a Lim folyó fehér habjai csörtetnek. *Prjepolje* 2000 mohamedán lakta város. *Prjepoljetől* egy órányira a Miloseva patak mellett halad el az ut s a völgyben balra feltűnnek az egykor nagyhirű *Miloseva* kolostornak romjai. II. Tivartko bosnyák bán itt koronáztatta magát 1376-ban első bosnyák királylva. Itt fektűt az előbb említett Sz. Száva, egy a kolostor a benne levő szláv nyomdával együtt 1595-ben elégetteték és elpusztították a törökök által. Az ut további mentén, mely már nagyon nehézsé válik, egy régi várnak festői romjai láthatók egy magaslaton, melyek mellett elhaladva nem sokára elérjük *Szeniczát*, mely a Vapa és Jablanica folyókban az Uvazba ömlésénél épült. Hadászatiilag fontos pont s azért a régebbi időben erősítve volt, s utjában is földhányással és kőfallal lett védhető állapotba téve. Régi kastélyát Karagyorgyevics knez építtette. *Szenicza* a szerb határhoz közel fekvő hely levén, az ut a Szerbia között határt képező hegy oldalán halad, s midőn a Dugopoljana fennsíkára ér az utas, óriási hegytömegek tűnnek szemei elé. Ezek a montenegrói határhegyek, a Bjelasticza hegy

lánca, amott a 9000 láb magas Kom, végül elkülönítve a Zljeb és a Mokra Planina.

Rövid ut után elérjük *Novi-Bazari* (törökül *Jeni-Bazar*) a régi Rácországnak egykori fővárosát, melyben ma a kerület kormányzója, egy pasa székel. A városnak van 9000 lakója, jobbra alban mohamedánok és görögök, kik élénk kereskedést űznek. A város szépnek tűnik fel első tekintetre, de belül ép oly rendetlen és tisztátalan, mint minden keleti város. A kastély még a szerb időkbeli való. *Novi-Bazar* vidéke érdekes régiségekkel bír. Ilyen a régi római fürdő, mely még ma is jó állapotban van és számos betegnek ad üdülést és gyógyulást; van azonkívül egy görög templom is, mely 1928 éves, tehát 70 évvel Kr. e. épült és eredetileg bálványtemplom volt, melynek szilárdasága a törökök többszöri rombolásának is ellenállt. Nem messzire ide láthatók az egykori Jurjovi Sztupovi kolostor romjai.

Novi-Bazarból induljunk egy negyedik kirándulásra, mely az előbbieknél sokkal hosszabb és fárasztóbb lesz ugyan, de a természetkedvelőknek mindegyik felett megkérdő és kedvesebb. *Novi-Bazarból* délnyugati irányban majdnem jártaatlan ösvényeken fogunk haladni *Bjelopoljeig*, mely a Lim folyó mellett a montenegrói havasok alatt, a Bjelosticza északi lábánál fekszik. Innen utunkat a Tara folyó völgyében folytatjuk *Focsaig*, mialatt a legvadabb, legzordabb hegytömegeknek látásában gyönyörködhetünk. Egy órányira haladunk a montenegrói határtól, melynek erős és áthághatatlan bástyáiul óriási hegytömegek szolgálnak. Előbb a Bjelasticza hegy láncza, majd ennek folytatásúl a Szinyavina hegyláncza terül el szemünk előtt, széttagolt, kup, sip és mindenféle kigondolható alakban felmeredező csúcsaival, míg a Montenegro és Bosznia sarkában égnék emelkedő nagyszerű Dormitornak 8000 láb magas bazalttömegében gyönyörködhetünk. Fejünk felett magasodó csúcsa az ég felőlő között vész el.

Focsa, hová e gyönyörű látvány fölötti elmerengésünkben értünk, a Csehotinának a Drinába ömlésénél épült szép fekvésű város 10,000 lakossal, kik jobbára mohamedánok és pompás fegyvereket készítenek. Van a városnak 20 mecsetje és egy új görög temploma; székhelye a kerület előjárójának (midir).

Innen északnyugati irányban *Konyiczáig* utazunk, mely a Narenta völgyében fekvő és 1200 lelket számláló mezőváros. Innen a Narenta völgyében folytatjuk utunkat *Mosztárig*, Herczegovina fővárosáig. Mosztár, bosnyákul Régi-híd (moszt-hid, szláv-ven) jelentéssel bír; fekvése a Velez és Hum hegyek lábánál és a Narenta két partján szépnek mondható, leszámítva a majdnem teljesen zöld nélküli kopáran fekvő mészsiklák, melyeken csak kevés bokor, leginkább szőlők láthatók. Van 18,000 lakója, mely számból 3500 esik a görög-keletiekre; 500 a római katolikusokra, a többi mohamedán. Van 40 mecset, 23 medresze (mohamedán középiskola), egy görög fiu- és leányiskola, egy katolikus kápolna az osztrák-neretvar konzulatus épületében. A Narenta (törökül *Neretva*) folyón egy pompás híd köti össze a két partot; ez a hid egy egyetlen, hatalmas 92 láb széles és a víz felett 80 láb magas ívből feszített alappal bír. Mindkét végén őrtornyok vannak. Némelyek szerint e hidat Trajan császár, mások szerint Hadrian építtette, míg a törökök az ő mesterművének tulajdonítják. A bosnyákok mondája szerint egy Rade nevű fogoly építőmester e hid építésével váltotta meg életét a törököktől. Ezt a mesterművet azonban csak a boszorkány (vila) segítségével tudta fölépíteni, kinek tanácsára egy szerelmes párt falazott be a hid oszlopjába. A város a kormányzó pasának, egy katolikus és görög püspöknek, egy osztrák-magyar, francia és orosz konzulnak székhelye.

Mosztárnál megszaktatva kirándulásunkat, a szíves olvasó türelmét egy ötödik és utolsó kirándulásra hívjuk föl, melyet a Száva partjától kezdve a Verbasz völgyén át Travnikig teszünk. Az Ó-Grádskával szemben fekvő *Berbiről* fogunk kiindulni. *Berbir* 1500 lakossal bíró vár és erősség; 1789-ben Laudon bevette a várat. Az Ozorna folyó mentén vezet az ut s Petrosevozi irányában a Verbasz völgyébe megy át s itt halad szorosan a Verbasz mellett *Banyalukáig* (magyarul Lukácsfürdő). Ez a Krajának (Török-Horvátországnak) főhelye, van 15,000 lakója, kik jobbára mohamedánok; erődjé még jó karban volt, most azonban romlásnak indult. Van 40 mecset,

20 medresze (mohamedán középiskola), egy román katolikus és egy görög-keleti templom. A városban igen sok fegyverkovács lakik, kik különösen handsáraiokról híresek; van a város közelében savanyu víz, valamint kénes hőforrás is, mely utóbbi már a rómaiak idejében híres gyógyhatású fürdő volt s maig is fennálló fürdőházzal dicsekszik. A Verbasz folyón két falud vezet át. Banyalukától délnyugatra esik *Kljuc* nevű város, 1700 lakossal, régi várral, melyben Bosznia utolsó királya Thomasevics Stepan menedéket keresett, midőn Jajcza bevételével az ország török kézre került. A török szultán azonban ezt a várat is hatalmába kerítvén, a kegyelmet esdő királynak megkegyelmezett, később azonban kivégeztette.

Innen a Krajának és ezzel Boszniának leghíresebb és történeti szereplésénél fogva első helyen álló *Jajcza* városába vesszük utunkat. Ki ne ismerné hírebből Jajczát, ezt a nevezetes várost és várat, mely a magyar történelemben oly jelentékeny szerepet játszik; melynek falai között és falain kívül annyi nemes magyar vér hullott a kereszténység és egész Európa védelmében. Ez a város, fekvését tekintve is, első helyen áll Bosznia városai között. A Verbasz mellett fekszik, ott, hol a Pliva 70 láb magasról pompás vizesést kelyez szalad bejele. Ma 2500 lakossal bíró város; van 8 mecsetje, medreszéi, régi kastélya, mely századokon át bástyája volt a kereszténységnek, s melynek a magyarok 64 évig voltak birtokában. Tekintjük át rövid vonásokban összefoglalva e városnak történeti múltját. A bosnyák királyok idejében ez volt a tartomány székvárosa s azért hatalmasan meg volt erősítve. Az árnyékkirályok azonban nem voltak soha oly erősek, hogy a legelső komolyabb támadással szemben a dacolhatásnak csak reményével is bírtak volna. Hogyan állhattak volna tehát ellen a nagy török hatalomnak, mely II. Mohammed szultán vezérlete alatt véglegsemmisítésükre közeledett. A jól védett várost a török minden erőlködés nélkül bevette. A szultán a megfutamodott Stepan királyt Jajczába hozatta és nemessélel együtt megadásra kényszerítette; az apagyilkos királyt pedig Bilaj síkján ugyanott végeztette ki, hol ő azelőtt atyját megfojtotta. Mátyás király híret vévén a meghódoltságnak, még abban az évben (1463-ban) sietett Boszniába, meghódította az egész Száva mentét (Poszavinát) s Jajczát három havi ostrom után karicsonykor bevette. E várossal együtt 30 vár és város került hatalmába. Tovább is haladt volna, ha a tél meg nem akadályozta hódításában. Boszniának felső része a magyarok hatalmába kerülén, ennek egész a mohácsi vészig urai maradtak. Akkor Boszna-Szeráj volt a törökök legszélsőbb határpontja. A törökök többször kísérletet tettek Jajczát visszavenni; de nem sikerült. Az első kísérlet 1464-ben történt, mikor II. Mohammed személyesen indult ellene; de bár majdnem teljesen rommá tette falait, nem sikerült bevenni. Mátyás fekete seregének élén megjelenvén, a törököt elűzte alóla. Mátyás életében több kísérletet nem is tettek a magyarok által birt Bosznia ellen. Mátyásnak 1490-ben bekövetkezett halála után többször ostromolták a törökök Jajczát és Bosznia egyéb várát, így 1500, 1519, 1524-ben, de a magyar seregnek bátorságán és hősiességén hajótörést szenvedett minden kísérlet. Hősiességgel küzdöttek a török ellen Korvin János, Frangepán Kristóf, Zrinyi Iván, Baththyányi Ferencz, Kanizsai Pál és Keglevics Péter. Ez utóbbi adta át Jajczát a mohácsi vész után I. Ferdinándnak. Az 1527-ik évben tíz nappal ostrom után Jajcza a török kezébe került és ezzel Boszniának legnagyobb része török uralom alá jutott. Egy-kettő a nevezetesebb várak közül még Jajcza eleste után is tartotta magát, így *Dubicza* csak 1538-ban, *Krupa* és *Novi* 1563, *Bihacs* csak 1591-ben jutott török kézre. Az 1503-ban Török- és Magyarország között kötött békekötésben a következők várak és helyek vannak magyarok birtokában: Jajcza, Imoszki, Sztolacz, Ljubuski, Mosztar, Poositelj, Blagaj, Prozor, Livno, Kenac, Komotin, Vratnik, Travnik, Novi, Kljuc, Doboj, Maglaj, Dubrovnik és Zvornik.

Utolsó kirándulásunkat *Travnik* városánál végezzük; ez egy nagyon szépen fekvő és szépen épült város, a főváros után Boszniának legszebb városa, fekszik a Lasva folyó mellett a Vlaszics hegy aljában; van 12,000 lakosa, kik jobbára mohamedánok; van egy régi erődjé, melyet még II. Tivartko bán építtetett; van 16 mecsetje, toronyórája, egy nagy katonai lakanyája. Trav-

nik 1850-ig Bosznia fővárosa volt; de fészket ütven fel benne minden nyugtalan lázadó elem, elvesztette elsőségét és Boszna-Szeráj kapta meg azt; azóta sokat veszített jelentőségéből.

Erődi Béla.

A történelmi társulat nagygyűlése Kassán.

A magyar történelmi társulatnak augusztus 25-ikére Kassára kitűzött nagygyűlését csak augusztus 27-én lehetett megtartani, mert aug. 25-ikére esett a társulat elnökeinek, Horváth Mihálynak temetése, s e végtségességen még a társulat tagjai megjelentek.

Budapestről az elindulás aug. 26-án reggel történt meg. Kassára elutaztak: *Ipolyi* Arnold beszercebányai püspök és a társulat alelnöke, Fraknói Vilmos, Deák Farkas, Szabó Károly, Barna Ferdinánd, Zsilinszky Mihály, Csontos János, Dux Adolf, Kolozsvári Sándor, Ossikovsky József s az ifjabb nemzedék néhány tagja. Ezekhez utközben csatlakoztak: Balassy Ferencz, Thaly Kálmán, b. Radvánszky Béla, Salamon Ferencz, Szilágyi Sándor, b. Nyáry Albert, b. Nyáry Jenő, Majláth Béla, Thallóczy Lajos.

Esti 6 órakor érkeztek Kassára, hol *Schuster* Konstantin püspök vezérlete alatt a megyei és városi tisztai kar által, valamint a nagy számmal megjelent városi intelligentia által fogadtattak s a püspök ur hazafias üdvözlő beszédére *Ipolyi* elnök válaszolt. A város jelentékenyebb épületei nemzeti zászlókkal voltak felszítve. Este érkeztek, majd ismerkedési estély volt.

Másnap, aug. 27-én volt az ünnepélyes közgyűlés, melyet megelőzőleg a társulat tagjai zárt ülést tartottak, bizottságokra oszolva a következőképen: I. A központi bizottság, történelmi és régészeti osztályllyal; II. Megyei bizottság. III. Lapispataki bizottság. A nagygyűlésre a megyeház földszített terme válogatott közönséggel telt meg. Minden hely el volt foglalva. A karzaton hölgyek jelentek meg. *Ipolyi* püspököt mint a nagygyűlés elnökét *Komáromy* Kálmán abaujmegyei alispán üdvözlötte a megye és Kassa város nevében.

Ipolyi Arnold elfoglalván az elnöki széket, „A magyar műtörténelmi emlékek tanulmányai” című terjedelmes és nagytérű értékeztet olvasott föl. *Ipolyi* a társulat nagygyűléseinek már évek óta fentartja valamelyik legmagasabb s a nemzet művelődési történetére vonatkozó tanulmányát. Erősen lüktető nemzeti szellem, a kutatások széles köre, a tudományos készség nagy rendelkezési készlete, és az előadás emelkedettsége jellemzi ezeket. Most is a közgyűlés legerősebb része volt ez, megosztatva több helyen a tetszés zajos nyilatkozatai által, s végül riadó zajjal és tapsall befjezve. A tanulmány nagy terjedelme (nyomatásban egész kötet) nem engedi meg, hogy folyását csak kivonatossan követe is megismertessük. Mindössze egyes részleteiből mutathatunk be valamit. Egész terjedelmében a történelmi társulat közlönye, a „Századok” fogja közre tenni.

Felső-Magyarország régi fővárosában, hol most is annyi műemlék van, megfelelő feladat volt az ország műtörténelméről emlékezni meg, s e körülményt *Ipolyi* is kiemelte tanulmányja első részében. Kimmot és lenézett nemzeti művészetünk fényes századai szólnak itt felőle.

A beszéd azután szellemesen magyarázza monumentális műarcheológiánk jelentőségét a történelemre, s hogy azt kellőn megvilágítsa, azon kérdést veti föl: Mi volt történelmi ismeretünk ezelőtt és mi most? A tudós szerző e kérdésre rendkívül tárgyis-mettel válaszol. Felsorolja a nagy eredményeket, melyek hazánk legrégibb állapotaiknak ismerete körül utjabban elérték, ismertetve az archeologiai kutatásokat minden irányban. Behozza, hogy volt magyar műírás már az Árpádok idején; vázolja a műépítést, a festészet, szobrászat, a kisebb művészetek fejlődését hazánkban. Kiemeli, hogy műemlékeink ismeretéhez mindennek előtt műemlékeink statisztikáját kell megalkotnunk; a vádja, hogy az utóbbi évtizedekben műemlékeink ismerete terén milyen rendkívüli haladásokat tettünk, s nagy ékes-szólással hívja fel a haza közönségét történelmi emlékeink kegyeletese fenntartására.

Annny pusztulás után is birjuk meg a szobrokban és domborn művekben történelmünk nevezetes nagy alakjainak egész sorát. Kezdetnek akár az esztergomi bazilika portáljának XII. századi képei-

vel, Szt. István, Adalbert, III. Béla, Jób érsek alakjaival, melyek legalább az eredetinek képeiben ránk maradtak; s épen így maradt csak ránk a lébenyi templom domborműveiről is a II. András, az alapító Hédervári Kontok és Pótok, s akkori apátjai alakjuk. De épen úgy fenn volt a többi többször is, Sz. István, Imre és László érczen Nagy-Váradon és kőben itt Kassán is. Nagy Lajos márványban Székesfehérvárott. És ha ezek részben későbbiek, részben elenyésztek már, megmaradt még Róbert királyé, Hunyady Jánosé, fiai: László és Mátyás királyé, neje Beatrixé, valamint Jagello királyaink, a Báthoriak, a Zápolyák, Kanizsaiak, Thurzók, Balassák, Pálfiak, Illyésbázyak. Vitéz óta majdnem összes ekkori esztergomi érsekeink, számos nevezetesebb püspökeink, apátaink, vitézeink s államférfiaink életnagyságu szobra, vagy csak dombormű-képe egész mintegy a XVII-dik század végéig. Csak össze kell őket szednünk, csak fel kellene őket állítanunk, hogy velök nemzetünknek, ha nem pantheonját, leg-alább gliptothekáját megteremtjük. — Ki tudta, vagy ki hitte volna már ezt? Vagy csak ki gondolt volna már velök, midőn felületes történetírásunk mindig lelkiismeretlenségül azt hirdette, hogy nincsen már semmink, hogy mindent elpusztított már a török és tatár.

Ha még ehhez monumentalis festészetünk tanulmánya eredményről is szólnunk kell, elég ha azt ismétéljük, hogy alig volt csak egy román-, vagy gót-stílus egyházunk is, melynek falait ne díszítette volna az eszet művészet. Egész képsort ismerünk immár hazánk templomaiban, melyek nagy falfestményekben a mint gyakran előállítják Sz. Istvánt és Szent Lászlót, ugy nevezetesen utóbbi királynak nemcsak életét és legendáját, de nemzeti époszát is, a kun hadak felett vívott diadalai cserhalmi epizódját, a kun főnökkel az elrabolt leányért vívott párját, annak megmentését, a legnépiesebb felfogással s alakítással alakít elő nagy falképeiken. Csak minap fejtették ki így a mézékéreg alól, az ország egyik végétől a másikig, Turnicsén, Zala szélén, és Zsebenben Szepesben, Maros-Vásárhelyt és Nagy-Szebenben Erdélyben. Sőt itt is lappang még nyoma, Sz. Mihály kápolnájának érdekes falfestményeiben. Mennyi enyészettett el ebből és mennyi lappanghat még másutt, midőn a földfeleztetek nyomait is csak az ország végszélein találhat fel.

Hazánkban kitűnő képirok működtek. A dunántúli apró falusi egyházakban utjabban felfedezett XIV. századi falképek egész sora is még oly kitűnő művészre vallott, minő korában Aquila János mester volt. Rajtok hagyta festményein Veleméren, Tótlakon stb. nemcsak nevét, évszámát és címerét, de még arczképét és alakját is, ezekkel különösen megjelölve oda festé melléjük. A műtörténet már alig ismerte e nagy mestert. Csak nemrég fedezték fel egy régi képet a bécsi Belvedere képtárgygyűjteményében, melyet eddig az ó-német iskola legjelesebb mestereinek, majd Zeibloomnak, majd Schauflein-nak tulajdonítottak; most utjabban e képen is felfedezték, hogy e mester amazokkal jóval, egy századdal előbb és pedig hazánk apró határszéli falvi templomaiban dolgozott: és hogy ott alkotta nagyszerű falfestményeinek egész sorát.

Végül buzdítóg szolt, hogy meg kell hódítanunk minden tért, melyet hanyagságunk és egykedvűségünk elvesztett. Fel kell szednünk minden emléket, bármily csekély is, és régi fényébe vissza helyezni, a mi csupán gondatlanságunk és lelketlenségünk által enyészett el. Örizzük, tartsuk fen emlékeinket, gyűjtsük össze töredékeinket, ne-hogy végleg elveszezenek, s ezáltal is üresebb legyen a mult, szegényebb a jelen és kétesebb a jövő.

*

A zajos eljenzések után *Szilágyi Sándor* titkár indítványára jegyzőkönyvileg kifejezte a társulat fájdmát, Horváth Mihály elnök halála fölött. Majd Dr. *Thallóczy Lajos* terjeszté elő jelentést a Muhi-pusztta megvizsgálására kiküldött hadtörténelmi bizottságnak működéséről.

A bizottságnak nagy kára volt, hogy Kápolnai István őrnagy s a tereptani fölvételek céljából kiküldött miniszteri biztos, sürgős katonai teendők következtében a bizottság működésében részt nem vehetett. Mindamellett a bizottság működése sem volt meddő. Először is konstátáltatt, hogy számos domb, melyet tatárkori testhalmoknak vélték, valóságos ókori maradvány, mely szempontból kétféle-ben b. Nyáry Albert és Jenő urat ásátásokat is rendeztek. Másodszor megállapított az egykori Muhi helység fekvése s ez által a esata középpontját képző híd fekvése is meghatározottatott.

A nagygyűlés befejeztével a társulati tagok és számos érdeklődő helybeliek Henszlmann Imre egyetemi tanár vezetésével a székesegyházat tekintették meg, azután pedig a domokos-templomát, mely ugyan majdnem teljesen át van építve, de némely részei egyenesen a tatárdulás után közvetlen bekövetkezett időből származnak.

Déli 2 órakor lakoma volt a Schalkház-fele vendéglőben. A pohárköszöntések sorát *Ipolyi*

nyitotta meg a királyi családra mondott áldomással; Henszlmann és Thaly Abaujmegyét és Kassa városát éltették, stb.

Ebéd után a bizottságok alakuló gyűléseiket tarták meg s a vidékre menők részben el is utaztak, a helyben maradók pedig a felső-magyarországi muzeumot tekinték meg, mely kivált őstörténelmi tárgyakban, valamint czehelemekben első sorban gazdagnak mondható.

Irodalom és művészet.

„Nemzeti nevelésünk reformja a szabadelvűség szempontjából.” Koszorozott pályaműve alapján írta Rónai Ferencz. Előre bocsátva, hogy a mű szűkebb körben mozog, mint czime igérni látszik, mert bár általában „nemzeti nevelésről” — s a szó-
 vegben és a fejezetek czimeiben is mindenütt „köz-oktatásunk”-ról szol, valóban pedig csak a népevelési vagy elemi oktatási kérdéseket tárgyalja, el kell ismernünk, hogy a szerző meglehetősen olvasottság mellett gondolkodott is tárgya körül s itt-ott helyes és életrevaló észrevételei vannak. Különösen érdekesek az amerikai nevelésről s a közoktatásunk (érted a népoktatás) körül megessett alkűröl szoló fejezetei. Elméleti fejtegetései kevésbé állják ki a bírálatot. Reform-javaslatai, melyeket az egyet. tanító-gyűlési figyelembe ajánlott, nem oly győke-resek, mint vagy feneket kerítő kiindulása után várni lehetett volna, de általában véve elég helyesek. A 132 nagyalaku s tömört nyomású lapra terjedő mű a „Néptanítók évkönyve” kiadványatálában jelent meg; a budai oldalon nyomtatott, nem igen díszesen s tele hibával. Ára 1 fnt 50 kr.

A *Petőfi-társaság* könyvkiadó vállalatának második évfolyamából Aigner Lajosnál megjelent az első vaskos kötet, mely *Abonyi* Lajos jeles szépirodalmi írónk „*Itt a szép alföldön*” című népies elbeszéléseit tartalmazza. A kötet egyes czimei a következők: A kenyérgőzö himlő. Bodri. A néhai meszes tót. Meg van-e már a csizma, János? Az öreg Füttyü karácsonya. A kötet ára 1 fnt 60 kr.

„A közigazgatási jog tudománya” című elméleti és gyakorlati kézikönyv első kötete, mint egy, *Bakos* Gábor által „az állami, megyei és községi közigazgatási tisztviselők, ügyvédek, bizottsági tagok, országgyűlési képviselők és közigazgatási szakma összes tanulmányozói számára” irandó munka bevezető részlete. Maga a szóban levő kötet még volta-képen az előismerteknek is csak bevezetése. A munka havonkénti fizetekben fog megjelenni s egy-egy füzet ára 1 fnt; az egész munka előfizetési ára 5 fnt, a mely összeg *Rautmann* Frigyes kiadóhoz küldendő.

A *Magyar Lexikonból* már a nyolcadik füzet jelent meg. Még ez is az A-ban jár (Argenson—Arnim), s így a vállalat egyre nagyobb mérvet ölt, a mi magában nem baj, csak jó legyen. Néhány terjedelmesebb czikk (Argentini szövetség, Armenia, Aristoteles) kellő gondallal van dolgozva. Megemlítjük, hogy az előbbi füzetnél (Arany János cikk-nél) fölemlített hibák egyike Aristophanes cikkből most helyre van hozva: meg van t. i. említve, hogy Arany Aristophanes összes vigjátékait lefordította. E füzethez a görög mythologia tizenkét úgynevezett fő-istenének ábrája van csatolva mellékletül egy lapon. Ennek ára is 30 kr.

Folyóiratok. A „Természettudományi Közöny” augusztusi füzet Szily Kálmán és Paszlavszky József szerkesztése mellett szokott érdekes tartalommal jelent meg; nagyobb czikkei: „A gellértgyevi csillagásztorony” Heller Ágostonról, „A szálánbuck milliő” Paszlavszky Józseftől s „Az elektrikus világítás” Jamin után; számos apróbb közlemény, társulati ügyek. — A „*Ludovica-Akademia Közönye*” e havi füzetének tartalma: „A magyar hadifolytatási és harci képesség a vezérek korában.” (II.) dr. P. Szathmáry Károlytól, „Az osztrák-magyar hadsereg megszokása.” több katonai szaklapból merített adatok nyomán közli K. S., „Oroszország és Angol-ország Közép-Ázsiában.” (IV.) földrajzi, történelmi, statisztikai és katonai tanulmány Paquin francia százados után közli G. I., „A plevnai harcok 1877-ben.” (II.) az angol vezérkar jegyzeti után közli Tipula Gyula m. kir. honvéd lovas százados; szemle. — A „*Magyar Nyelvből*” augusztusi füzetében Budenzlő, Simonyi Zeigmondtól, Bánócztól, Szarvas Gábotról, Abaffi Lajostól, stb. találunk érdekes szakközleményeket, s ezáltal is számos becses adalékok a népnyelvgyógyományokról.

„A magyar zene és a cigányok” czim alatt érdekes fejtegetést írt Bertha Sándor hazánkfia a „*Revue des deux Mondes*” legutóbbi füzetében.

••

E fejtegetés nagyon alkalomszerű most Párisban, hol a cigányok annyira feltűntek, s hol oly hatást tesz a Rákóczy-induló.

Bertha határozottan azt a nézetet vallja, hogy cigány zene nem létezik, hanem a cigányok a magyar zene közvetítői. Érdekes a mit a Rákóczy-indulóról mond. E hatalmas indulót 1809-ben játszotta először egy katonai zenekar Pesten. A karmester nevét, ki azt előadta, nem lehet már tudni. Annyi bizonyos, hogy ő a nagy Bihartól hallotta, és szerencsésen alkalmazta zenekarra. A mi a Rákóczy-induló nevet illeti, azt aligha nem önkénytelen valamely bús magyar adta a nótnak, s azon nehéz időkben törték ezt, mint az udvar által a nemzeti aspirációknak tett eredményt. A Rákóczy és vezéreinek keserve tényleg léteznek, de az egyáltalán nem hasonlít a kérdéses indulóhoz. Szól ezután a *csárdáról*, a mi demokratikus ellentéte a régi palotásnak. Bertha szerint a jelenlegi miniszter, b. Wenckheim Béla keresztelte el a friss tánczot csárdásnak, még fiatal korában, s akkor ez a reactionáriusnak nézett *palotás* rovására történt. Bertha szól ezután a magyar dalok szépségéről, s említve a kiválóbb magyar zeneköltőket és zenei intézeteket, szilárd meggyőződését fejezi ki, hogy közelebb vagy távolabb jövőben meglesz a zenevilág nyugdiki iskolája, s a magyar zene az olasz, francia és német zene mellé sorakozik.

A nemzeti színházban mult pénteken került először színpadra Parodi Sándor „*Legyűzött Róma*” című öt felvonásos szomorújátéka Paulay Ede fordításában. Parodi új jelenség a francia irodalomban. Krétai születés, atyja genuai olasz, anyja görög. Ő maga 22 éves korában még nem tudott jól francziául s nyolcz évvel rá már egy oly művet írt „*Ulm az apagyilkos*” czimmel, mely figyelmet ébresztett. A „*Legyűzött Róma*” második műve, mely Párisban már közel száz előadást ért, mindig nagy közönség előtt. Kora a második puni háború, midőn Hannibal megverte a rómaiakat Cannae-nál s a fővárost fenyegeti. Róma remélteben van s Lucius a pontifex maximus előadja, hogy a rómaiak vereségének oka nem lehet egyéb, mint a megsértett istenek haragja. A Sibylla könyvei meg is mondják, hogy a Vesta örök lángjának ápolására hivatott szüzek egyike a bűnös. Csakugyan kiderül, hogy Opimia az, Fabius, a híres cunctori unokahuga, — kedvese pedig Lentulus, az egyedüli tribun, ki a cannaei csatából élve megszabadult. Opimiát halálra ítélik, és pedig a szokások élve eltemettetésére, hogy a megsértett istennő kiengeszteltesse. Az ítéletet végre is hajtják, mire Hannibal hadával a capuai mezőkre vonul, a helyett, hogy a védtelen Rómát megszállaná. — A darab szépen van gondolva, hatásos jelenetekkel, emelkedett, költői díkcioikkal. Márkus Emilia mint Opimia, K. Jászay Mari mint nyolczévesen vak nagyanya, Posthumia, és Szigei Imre, mint a Rómát gyűlölő gall rab-szolga, Vestaepor, szép alakításokat nyújtottak s megérdemelték a tapsokat, melyekben a közönség a második felvonástól kezdve részesítette. A darab tetszett, de olyan hatása nem volt, mint Párisban, hol a „*Legyűzött Róma*”-t csak allegoriájának tekintik a porosz-francia háborúnak s a saját viszonyaira alkalmazták a vonatkozásokat, melyekkel a darab tömve van.

Mi ujság?

Bosznia és Hercegovina térképét mai lapunkhoz mellékelve küldjük meg azon olvasóinknak, kik csupán a „*Vasárnapi Ujság*ot” járatják, míg többi olvasóink a „*Politikai Ujdonságok*” legutóbbi számában már megkapták. Az e két tartományról eddigelő forgalomban volt akár magyar, akár német szövegű térképek, hibás fölvételek alapján készülvén, nem megbízhatók, holott a magyar közönségnek pontos térképre van szüksége e csatáterről, mert az ő fiai vére áztatja azt. Mi tehát a közönség e jogos igényének eleget teendők, a tábornok pontos és részletes fölmérései alapján készült nagy térkép után, mely a bécsi földrajzi intézet kiadásában tizenkét nagyven jelent meg, készítettük az ez alkalommal mellékelte térképet, mely a budai magyar kir. állományda ügyes kartographjának, *Homolák József*nek műve. Főgondunk volt, hogy a tábornoki térkép minden fontosabb részlete föl legyen tüntetve e másolatán is, és pedig világos tisztán nyomában, hogy így a kezelés minél könnyebb lehessen rajta. Térképünk nemcsak a tulajdonképi harcstér, hanem annak határos vidékeit, Szerbiát, a novibazári kerületet és Montenegró sokat emlegetett részeit is föltünteti, nem csak a városokkal és jelentékenyebb községekkel, hanem aprólékosabb részletek fölemlítésével is. A víz- és úthálózat egészen a katonai térkép szerint készült. Csak a hegysek föltüntetésére szolgáló sötétbén rajzolat hagytunk

el, mivel az ily kis alakban megnehezítené a keresést és a szintér világos áttekintését. De azért a hegysek is meg vannak jelölve s magasságok számokkal kifejezve, úgy hogy ezek figyelembevételével mindenki könnyen tájékozhatja magát a hadműveleti szintér természetese föl. Az utak mentében vagy hegyek közt, egy kis keresztcsokos tűnteti föl a *karaulát* (örház) vagy *kulát* (torony), melyek hadviselésben érdekeseb pontok, mint a falvak. Az *erődöket* is föltárlhatja az olvasó. A szintén különjeggyel ellátott *hán* (csárda) gyér vagy számos volta az utak kisebb vagy nagyobb közlekedési forgalmáról ad felvilágosítást; a *zárdák* megjelölése sem fölösleges, mert e tartományok ugynevezett intelligenciája azok körül tartózkodik, s itt van rendes kohója a lázadásoknak. Mindezek külön-külön jegeit a térkép sarkában megmagyarázza találja az olvasó.

E lapjaink számára készült térkép mindenemü jogtalan utánnyomása ellen tiltakozunk.

A Vitkovics-ünnepély Egerben. Vitkovics Mihály születésének százados évfordulójának ünnepélyére Eger több épületét fölzászlózták, s a környékből is sokan berándultak.

Az ünnepély már aug. 24-én este kezdődött a kaszinó termében műkedvelői előadással, melyben egy katonai zenekar is közreműködött. Az estély jelentékeny összeget hozott a költő műveinek kiadására. Másnap, aug. 25-én a Lyceum nagy termébe sietett mindenki, a ki csak elérhetett. Ott voltak a magyar tud. akadémia, Kisfaludy-társaság, a budapesti m. kir. tudomány- és műegyetem küldöttei: Gyulai Pál, Gregus Ágost, Vadnay Károly, Léva József, Daniélk János, Tárkányi Béla s Dobránszky Péter, továbbá a sárospataki főtanoda, az egri egyházmegei irodalmi egylet stb. képviselői. A műkedvelők dalkarának éneke után *Szörényi József* főgymnáziumi igazgató mondott dícsőt emlékbeszédet s lelepleztette Vitkovicsnak, Mücke pécsi festész által készített arcképe. A leleplezés után az ünnepélyt rendező bizottság titkára, *Szabó Ignác* tanár olvasta fel Vitkovics életrajzát. Ekkor Eger szépei közül két hölgy megkoszorúzta az ünnepelt arcképét. Majd *Erdélyi Béla* lépett az emelvényre, s a közönség tetszése közt szavalta el az alkalomra készült költeményét, melynek végétével az egri zenekedvelők dalköre a Szózatot énekelte. Az ünnepélyt *Taravay Antal* polgármester zárbeszéde fejezte be; a díszes közönségnek az ünnepély iránt tanusított kegyeltes részvételét meleg szavakkal köszönetet mondva, fölhívta, hogy az emléktábla leleplezését megjelenése által emelje. Mire az egész közönség ünnepi menetben a főútcán levő gör. kel. lélkész-lakhoz vonult, hol a bizottság társelnöke, *Zalár József* hevesmegei főjegyző által tartott beszéd után lelepleztette a márványemléktábla a következő felirattal: „*E házban született Vitkovics Mihály. Születése százados főtörőjének megjelölte Eger városa, aug. 25. 1878.*” Ezzel az ünnepély véget ért. Dálben az egri érseki asztalnál lakoma volt, sok érdekes poháriszöszöntéssel. Először *Daniélk János* czim. püspök s egri kanonok emelt poharat Vitkovics emlékére s jelenlevő rokonai Vitkovics Gábor belgrádi főgymnasiai tanár és Andrássy József nagy-váradai királyi törvényszéki jegyző; *Léva József* a távollevő vendégszerető házi gazda; *Samassa József* egri érsekre; *Gyulai Pál* és *Vadnay Károly*, mint az akadémia és Kisfaludy-társaság képviselői, Eger városa lelkes közönségére; *Gregus Ágost* az egri hölgyek és *Zalár József* az akadémia és Kisfaludy-társaság jelenlevő tagjaiért ürített poharat. A 4 órára tervezett népiünnepély, melyre nagyban folytak az előkészületek, a kedvezőtlen időjárás miatt elmaradt; de helyette az ünnepélyt fényesen sikerült tánczvigalom fejezte be. A vendégek tiszteletére Szörényi József igazgató vacsorát rendezett a cisztérizták kolostorában.

Horváth Mihály temetése mult vasárnap délután történt, kegyeltes díszless és részvétell. Pipautczai háza kertszerű udvarán nagy közönség gyűlt egybe; a családtagokon kívül Pauler Tivadar és Szende Béla miniszterek, Percezel Béla, az akadémia részéről Arany János, Csengery Antal, Fraknoi Vilmos, a főváros képviselői, a történelmi társulat, a Kisfaludy-társaság tagjai közül számosan, egyetemi tanárok, Szentes és Szeged küldöttei stb., álltak körül a nagy történetíró korszakunk födött koporsóját, melyen láthatók voltak az elhunyt egyházi jelvényei: áldozó kehely, püspöksüveg, stola, misekönyv. A gyász szertartást *Ipolyi Arnold* besztzercebényai püspök végezte, az imák alatt maga is alig foghatva el mély meghatottságát. A szertartás alatt sűrű zápor eredt meg. A koporsót a Concordia díszruhás szolgáló a hatfogatu halottas kocsiira emelték s vagy negyven koci kísérté ki a nagy tudóst a kerepesi

temetőbe. Ezalatt megszűnt az eső s mire a családi sirbolthoz ért a menet, verőfény csillogott a sírok fölött. A történelmi társulat nevében *Deák Farkas* mondott itt bucsuszuakat. A társulat rövid idő alatt két nagynevű elnököt vezetette el egymásután, gr. Mikó Imrét és Horváth Mihályt. A temetést követő napon volt a gyászmeze a ferencziek belvárosi templomában. A misét a ferencziek rendfőnöke Dosztál Gaudentius tartá teljes egyházi ségedéttel.

Miksa bajor herceg és neje, királyasszonyunk szüleinek *arany lakodalmá* a legnagyobb csendben és egyszerűséggel fog végezni menni szeptember 9-én a tegerneesi kastélyban. A házi kápolnában mise lesz csupán, mire családi lakoma következik, melyben csak a legközelebbi családtagok vesznek részt. Tegernees közönség azonban e napon ünnepélyt rendez.

A belga királyi pár ezüst lakodalmá e hó 23-án és 24-én fényes ünnepélyességek közt folyt le Brüsszelben. Az ünnepélyek első napján, augusztus 23-án, a tartós eső dacára szépen sikerült a katonaság és polgári őrség szemléje. A polgári gárda ujongással üdvözölte I. Lipót királyt. Megindítottak a király és királynéja mondott üdvözlővénatok a diszbanketten. A korelnök felkösöntőjére a király egy tartalmas beszédet olvasott fel. A kedvezőtlen időjárás miatt a fáklásmenet ez estéről elmaradt. Másnap volt a mindkét nembeli tanuló ifjuság fölötti szemle. Impozáns és egyuttal kedves jelenet volt a 30,000 gyermeket látni, a mint zászlókkal, csengő zene mellett alkalomszerű chorál éneklése közben haladtak el a király és királyasszony előtt. A királyi pár mélyen meg volt hatva; a királyné a korán elhalt trónörökösre gondolhatott, mert közöttük peregetek végig arczán. Antwerpen, Mans, Tournay, Löwen stb. tanuló ifjuságát az ünnepély után külön vonaton szállították hazájába. A király a brüsszeli polgármesternek, a királyasszonny pedig van Humbeck kultuszminiszternek fejte ki elismerését és mondott meleg köszönetet.

Az ünnepély alatt a királyi palota egy tribunején állott a királyi pár. Este ingyen előadás volt a de la Monnaie színházban, éjjel pedig ünnepély a zoológiai kertben. A királyi pár ezekben is részt vett. **Klotild főherceggasszony** Alcsuthy grófnő név alatt Norderney tengeri fürdőbe érkezett.

Királynénk, mint angol lapok írják, a legközelebbi rókadadászat idejét ismét Angliában fogja tölteni. E célból lord Langfordtól már bére is vette a Meath grófságban fekvő Sommer Hill-House-t, mely ő felségének lakásaul szolgál.

Jóteknység. A biborak-prímás legujabban ismét fényes jelét adta jóteknységének. *Harminez* ezer forintot ajándékozott nemcs ezélokra, és pedig a szőgyei iskolának 100 frtot; a vezekényi iskolának 100 frtot; a garam-ujfalvi iskolának 100 frtot; a lehotai iskolának 100 frtot, a komáromi általa emelt kisdődővoda és leányiskola építkezéseire 3000 frtot; ugyanerre ismét 2600 frtot; a budapesti ferenzvárosi templomra 5000 frtot, egy Léván emelendő kisdődővoda s leányiskolára 10,000 frtot; a komáromi apácza-zárdára 15,000 frtot.

A Deák-mauzoleum építését még az ősszel megkezdik. Az építési tervek minden forumon jóváhagyvák a költségvetéssel együtt, csupán a mauzoleum felállítására kiküldött országos bizottság összeülést várják, hogy a költségeket utalványozza.

A Bem-szoborhoz, melyet Maros-Vásárhelyen állítanak föl, Huszár Adolf az agyagmintát már elkészítette, s a bizottság teljesen meg van vele elégedve.

Jókai Mór Párisba utazott a kiállítás megtekintésére és hosszabb ideig fog ott tartózkodni.

A népszínház javára rendezett sorsjáték nyerevényei közül még igen számos értékes nyerevény nem vitetett el, dacára, hogy szeptember közepén a nyérők jogai megszüntek. Kertész Tódor gizelettéri kereskedésében vannak letéve e tárgyak, melyek közül némelyeknek értéke túl megy a 300 frton. A sorsjegy-tulajdonosok a nyerevény-ívet és az el nem vitt tárgyak számait a nevezettnél megtekintethetik.

Dallos Gyula, egyetemi magán-tanár, hatóságilag engedélyezett *nyelviskolájában* a beiratások szeptember 1—15-ig tartanak; az előadások (a magyar, német, francia és angol nyelvből) szeptember 16-án kezdődnek. Az intézet helyisége: egyetem-tér, 6. sz. 2. emelet.

Vakmerő betörés. A kerepesi-úton, az ugynevezett bazár-épületben, Hoffmann Adolf ékszeres boltját aug. 28-ikára reggel kirabolva találták. A tolvajok az ékszerkereskedés melletti butorraktárnak a bazár udvarában levő hátsó ajtaját nyitották ki, s a kitört közfalon keresztül hatoltak az ékszerkereskedésbe, honnan 70 arany órárt, ugyanannyi arany lánczot és sok aranygyűrűt vittek el, összesen körülbelül 15,000 frt értékben, míg az ezüst neműeket ott hagyták. A ki a tetteseknek nyomára vezet, a kárvalott kereskedőtől 500 frt jutalmat kap.

Amerikai párbaj. A mult hét végén *Tóth Jenő*, segédfogalmazó a közoktatásügyi miniszteriumban, nyomtalanul eltűnt budai lakásáról. Állítólag a 26 éves fiatal ember amerikai párbaj áldozata lett. Három nap előtt ismeretlen kéztől levelet kapott, melyben aug. 24-re emlékeztették. Azóta Tóth mindig komorabb lett s barátainak azt mondá, hogy 24-én be kell rukkolnia, — de nem a katonasághoz. Lakásán levelet hagyott, melyben fivérétől és rokonaitól elbucsuat. Reményekre jogosító, derek fiatal ember volt. — Aug. 28-kán ismét amerikai párbajnak tulajdonított gyászos eset történt. A budai zugliget egyik völgyében egy fiatal ember pisztollyal lőtt magát. A lövésre többen figyelmesek lettek s a fiatal embert még élve, fején mély sebbel és eszméletlenül találták egy fa alatt. Kiküldték zsebeit s találtak is egy levelet, melyből kitűnt, hogy *Koránszky József*, ferenczvárosi ismert polgár fia s amerikai párbaj következtében akarta magát életétől megfosztani. A fiatal embert kocsin vitték szülei lakására. Az orvosok nyilatkozták szerint nem lehetett, hogy élveben maradt.

Megmérgezett szultán. Szidi Mulei Hasszán, marokkói szultánról, kit a hírlapok már egyszer meghaltak, az a hir olvasható külföldi lapokban, hogy arzenikummal megmérgeztetett. A szultán állítólag életveszélyesen beteg a mérgezés következtében.

Hadi foglyok Budapestén. Augusztus 27-én huszonegy hadi fogoly érkezett a fővárosba, s két napig, míg Olmüczbe vitték, a Valero-féle kaszárnában helyezték el őket. Dobojnál este fogásba, s volt közöttük négy rendes török katona is, kik a rongyos csapatban még csak mutattak valamit, hanem a bosnyákok szertossága és vad arca a lehető legkellemetlenebb benyomást tette mindenkre. Az egyik a kaszárná udvaráról megpillantva a kapu előtt álló kiváncsiakat, val lármával akart rájok törni, s az ellenálló őrk elől támadta meg, úgy hogy a puskatust kellett elene használni.

A harcstér egyik áldozatának temetése a fővárosban. A Budapestre hozott sebesültek közül egy már meghalt s aug. 28-án temették el a budai katonai kórházból. Nerve Tiller Pál, szakaszvezető volt, a pétervártól került ezredéből. A sebet lábán kapta, melyet kezdetben nem tartottak veszedelmesnek. Temetése katonai pompával ment véghez. A Rodichev ezred itt maradt századából nyitotta meg egy szakasz a szomorú menetet, azután jött a zenekar, a tábori pap, s a katonai gyászkoosi, melyet négy szuronyos katona kísért. A zenekar egész a vízvárosi temetőig gyászindulókat játszott, s a temetőben a szakasz kétszer adott sortűzt. Rokonai közül nem volt itt senki, de könnyeztet felette az egész közönség. Nyugodjanak békében hamvai itt a haza földében, hol legalább sirhanthajt megtalálhatják övi, meg azoknak, kik ott lenn a harcstérén esnek el, ez sem jut osztályrészül, hanem elfedi őket a közös meszes gödör idegen földre.

A mozgósítás kíméletlen sodra a társadalom minden osztályából elviszi a maga illetékét Boszniába. Még a képviselőket sem menti meg a mandátum, s Markus István, Pulszky Ágost, Baross Gábor és Szerb György szintén masiroznak. Markus helyett most távollétében a „*Nemzeti Hírlap*” felelős szerkesztője Földy Géza lett. A behívottak közt van gr. Andrássy Gyula dzsidás tiszt, (gróf Andrássy Manó fia), Trefort Ervin (a miniszter fia), Szitányi Odón, Kovács Ferenc pestmegyei aljegyző, dr. Nagy Lajos fővárosi tanácsjegyző, Karácsonyi Jenő ügyvéd, Kvassay Gusztáv statisztikai hivatalnok, Ballagi Géza tanár és dr. Ballagi Aladár (dr. Ballagi Mór fia), Márkus Imre (Márkus István képviselő fivére), Olaszvsky Lajos miniszteri hivatalnok; Pethő Gyula, kitől közelebb jelent meg „*A kágylókról és gyöngyökről*” írt könyv, s kitől lapunk mai számában is talál közleményt az olvasó; Farkas Antal, ki ismeretterjesztő fordításairól ismeretes; Szilgiet József, a népszínház tagja, stb. E névsor eléggé mutatja, hogy az ut most mindenfelől csak Boszniába visz.

A bosnyák főváros elfoglalása óta csapatjaink további előnyomulásáról nem érkezett hír a harcstér egyik részéről sem. De azért nincs nyugalom, s a

főlkölő csapatok majd itt, majd ott bukkannak elő, s megtámadják a cirzkáló csapatokat és előőrseket. Gr. Szapary hadosztály augusztus 14-ike óta folyvást Dobojban van, s küzd majd minden nap a felkelők elkeseredett támadásai ellen, de nem kap kellő segítséget, hogy szétverje őket. Hercegovinában szintén megállapodást tart Jovanovic hadteste. A megszállás tovább terjesztésére újabb haderőre van szükség, s megy is a harcstérre ezred ezred után, s a nagy mozgósítás keserves megrázkódását érzik a monarchiában mindenütt, a palotákban és kunyhókban. A magyar honvédség horvát és szlaven zászlóaljai szintén a harcstérre indulnak. Ő felségének erre vonatkozó rendelete, melyet aug. 23-kán valamennyi magyar miniszter aláírt, aug. 29-kén jelent meg a hivatalos lapban, s élénk feltűnést okozott, mert a honvédségnek a határon kívüli alkalmazását az országyűlés együtt nem létében a király csak akkor rendelheti el, ha a halasztásból veszély származna. Összesen hat honvéd zászlóalj megy a harcstérre: a varasdi, zágrábi, sziszei, gospicai, ogulini és svarscai.

Salvator János főherceg, ki a VII. hadosztály egyik hegyi dandárának parancsnoka volt, a bécsi „*Vorstad-Ztg.*” szerint a legutóbbi harcok óta nyomtalanul eltűnt. Más hir szerint súlyos beteg.

—x— Tanulókat a jövő iskolai év alatt teljes és tisztességes ellátást nyerneek egy Budapest kecskeméti-utczában lakó főhivatalnoknál. Bővebbet e lap kiadó-hivatalában.

Halálozások.

Báró Eötvös DENES, a nagynevű Eötvös József testvére, elhunyt a fővárosban 62 éves korában. A boldogult a főrendiház egyik legtevékenyebb tagja volt, s az illesekben sokszor felszólt, legtöbbször ellenzéki szempontból.

Elhunytak még a közelebbi napokban: KNEZY ZSIGMOND, Bács-Bodrogmegye bizottsági tagja, apatini járásbíró, ki a szabadságharczot is mint huszárkapitány végig küzdötte, s aztán hét évet töltött várfogságban, 48 éves korában Budapestén. — KETLI György, dr. Ketli Károly ismert fővárosi orvos édes atyja, 73 éves korában Csurgon. — SIMON László, nyugalmazott es. kir. törvényszéki tanácsos, széles kiterjedésű család és rokonság tiszteletre méltó agastyánja, 72 éves korában a sopronmegyei Répce-Szemerén, honnan hiút tetemeit Csáfordra szállították. — MAGVASSY MIHÁLY, veterán népművelő, 79 éves korában Budapestén, tanítói működése 61-ik évében. — BOGYÓ KÁROLY, a szabadságharczban tüzetűrt, a budai írgalmasok kórházában. — EXTERI GRÓF WARTENSLEBEN AMÁLIA, 44 éves korában Pusztá-Farkasdon. — HEINRICH FERENCZÉ, szül. Scharitz Erzsébet 71 éves korában Budapestén. — ARANYÁSZ BALINTÉ, a biharmegyei sarkad-keresztúri ref. lelkes neje, szül. Kiss Eszter, 67 éves korában. — KAZAY KÁROLY, a szabadságharczban vívő huszár, később tanító, legutóbb pedig birtokos, Kólyon.

WILLMERS RUDOLF, a nagyhírű zongoraművésznek 57 éves korában történt halálát jelentik a külföldi lapok. Az utóbbi években már visszavonult a nyilvánosság elől, s fokozódó idégessége nem réiben elméjét is megtámadta. Agyszélhűdés vetett véget életének, mely sikereiben oly gazdag volt.

Szerkesztői mondanivaló.

Az a száraz rozmarinszál. Novellának még szárazabb. Valóságos „*özvegy*”-munka.

Paulin (elbeszélés). Paulin szerelme is kevésbé van ugyan indokolta, de hűtlensége még kevésbé. Az egész történet oly köznap, oly semmit mondó; lélekannak, érdekességnek, de még a legesekélyebb nyoma sincs benne. Kosárba vele!

Az utolsó percek. Lehetetlen, hogy igazán azon benyomás alatt írta volna. A valódi érzésnek egyetlen hangja sincs benne. Kiszámítás, csinálmány az egész. Aztán mily hűszármalosság, mily felesleges szóár, mennyi tires deklamáció. Halottas ágytól, és pedig kedves halottától nem ily érzelemmel s hangulattal jó el az ember!

b. b. Jámber óhajtat. De versnek a költői gondolatnak oly csekély, hogy költemény-számban nem közölhetünk, ha még jobban is volna kivite.

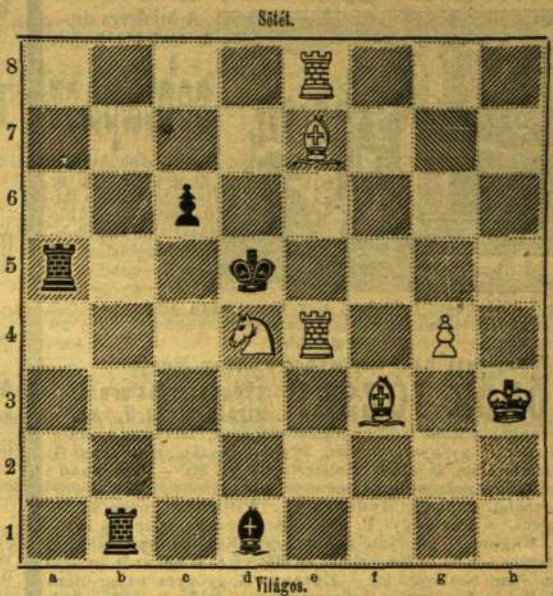
A háborn sanyarjai. Gyöngye kis elnevezés. Ha nem a nevelő, hanem a növények írta volna, attól nem eszünk.

Iszt. Biz ezek még gyöngyöcskék. A fordítások közül a szerb csinosabb, de annak meg tartalma váltig elcsúszott. Az eredetiek közül az a család-reifrains mutat némi tehetségre; a másik csak rim és forma-játék. De azért nem mondjuk, hogy abba hagyja; ha még a pálya legelőjén van, mint sejtjük, lehet belőle valami.

N.-Salló. K. K. A minapi küldeményt köszönettel vettük és fölháztunk. Az érintett tervhez hasonlóra mi is gondoltunk már; majd megváltik. A kívánt szavakat megküldjük.

SAKKJÁTEK.

978. sz. feladvány Vész J. Á.-tól (Budapestén).

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond!

A 973. számú feladvány megfejtése.

Klett F.-től.

Megejtés.

- Világos. Sötét.
1. Hc3—d5 ... h5—h4 (a)
2. Hd5—c3 ... t—sz.
3. VvH mattot ad.

- h.
1. ... Kg4—f5
2. Hh2—e2 ... t—sz.
2. Hd5—e7: mat.

Helyesen fejtették meg: Vesspremben Fülöp József, Gelsen Glesinger Zsigmond, Szarpatokan Gérez Károly és Stern Albert, Nagy-Dobronay Németh Péter, Kolozsvárt Csipkés Árpád. Budapestén K. J. és F. H. Bécsben. Bláthy Otto. A pesti sakkkör.

HETI-NAPTÁR. Szept. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Israellita
1 V F 12 Órangy. ün. F H Egyed		20 A 1f Sama	3 S 40n.k.
2 H István Kál. Efraim, Z.		21 Tádé	4
3 K Mansvét Albert Mansvét Szen.		22 Agathon	5
4 S Rozália szüz. Rozália		23 Lupus Fark. 6.	
5 C Viktorin, Győző Erős		24 Eutich	7 Jer. f. m.
6 P Zachariás. Vida		25 Titus Bert. 8.	
7 S Regina szüz. Regina		26 Adorján	9 S. Ki Szel.
Hold változásai. ☾ Holdtölte 11-én 5 óra 5 perczek. délut.			

Hold változásai. ☾ Holdtölte 11-én 5 óra 5 percz. délut.

Tartalom: Bosznia megszállása (két arckép és három képpel). — A találkozás. — Kárpáti képek. VIII. — Tizenöt éves kapitány. — A könnyező fák Afrikában. — Egyveleg. — **Melléklet:** Bosznia és Hercegovina. — A történelmi társulat nagygyűlése Kassán. — Irodalom és művészet. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. sz.)

Alig van betegség, melynek oly sok gyógyszer köszönhető létezését, mint a mellszorulásnak, s ezen többé vagy kevésbé értékelt gyógyszerek feledésbe jutottak, a mit nagyon is megeredemeltek. Azon rendkívül jótékony hatás ellenben, melyet a kátrány a lélegzési szervek minden betegségére gyakorol, számtalan kísérletre adott alkalmat melyekből kitűnt azon fény, hogy a mellszorulások ellen a Guyot-féle kátrány-tokoskák kétségbevonhatatlanul a leghatályosabb gyógyszerek közé tartoznak.

Legtöbb esetben a kátrány-tokoskákból minden ékezőkor 2—3-mat véve, majdnem azonnali enyhülést idéz elő, a mi magától érthetőleg nem zárja ki, hogy elévült bajoknál ezek használatát egy ideig folytatni kell. — Múltán azonban a Guyot-féle kátrány-tokoskák első használata után már tetemes könnyűbűlés áll be a beteg állapotában, ez már magától is addig fogja használni ezen szert, míg teljesen meg nem gyógyul. — Emellett az egész gyógy mód nem kerül többé, mint naponta 10—20 krajczár, bizonyára szerénynek mondható összegbe.

Hogy valódi Guyot-féle kátrány-tokoskák nyerhessen a verő, figyelje meg, hogy a valódi üvegcséjének czimkéjén Guyot ur neve három színű nyomásban van feltüntetve.

Raktárak Budapestén: Török József gyógyszer-tára a „szent lélekhez”, király-utca 7.; a „városi gyógyszer-tárban”, város háztér 6. sz.; Pillisch Ferenc gyógyszer-tárában a „magyar király”-hoz marokkói-utca 1. sz. a. és a legtöbb gyógyszer-tárakban.

Ha szorosan használni kell, vagy annak helye egyeztetésig tart.
A hirdetés kiadására 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden
kiadás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad. Bélyeg: Hars-
stein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Moisse R. Sclerstrasse Nr. 2
Oppelk A. Wallfischgasse Nr. 22.

Különös figyelemre méltó!
A hírneves dr.
FORTI-féle
sebtapasz
mely rendkívül
gyógyereje, elvá-
ratlanul a fájda-
lmat csillapítja, ha-
tása által leggyor-
sabb, legbiztosab-
ban, legkezelebbes-
tén gyógyulást
biztosít. Gyógyulást
csak 10 krajczárért
kapható. Egy csomag
ár 50 kr. nagyobb
csomag 100 kr. 4025

Külföldi küldemények raktár Pesten:

TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész úrnál,
király-utca 7. sz.

Bécsben Pletan F. X. gyógyszerárban, István-ter 1. szám.
Dr. Girtler F. gyógyszerárban, Freising 7. szám, Herabny G.
gyógyászárban, Neubau, Kaiserstrasse Nr. 90. — Gräzban:
Nedved A. gyógyszer, a Mur-téren.

Továbbá kapható Budapesten: Pillich F. nagy (3) ko-
rona-utca. — Formágyi P. gysz. három korona-utca 26. sz. —
Ifjabb Wagner D. vici-utca és a „nagy Kristófhoz” csimzett
gyógyárban, Kristóf-ter sarkán; és időben Dr. Wagner D. gyógy-
árban, vici boulevard 53. — Egeressy R. gysz. nádor-utca 2.
— Telcsky J. udvari-gyógyászárban a vároban. — Wlasehek
E. gysz. Rákóczi-utca. — Alsó-Lendvay: Kiss B. nál.
— Aradon: Rosanyik M. gysz. úrnál. — B. Ulfath: Sárospoly L.
Bécs-Csanán: Bieder B. — Buda-Szent-Mihályon: Lukács F.
— Debreczenben: dr. Róthachnek V. E. Tamásy K. Gold N.
és Örvényi O. — Duna-Földvárban: Nádhely P. — Egerben:
Schüttler J. és Köllner Lőr. — Eperjesen: Iszpy Gy. — Erek-
nyárvárott: Conlegher J. — Gyúgyás: Székely L. — Győrben:
Lehner F. — Husztion Teodorovics J. utda. — Jászberényben:
Teschler E. — Jolsván: Keszéty T. — Karcagban: Báthory
— nál. — Kassán: Korogó A. — Wandrahech K. — Megay G. és
Hegedűs L. — Késmárkon: Gensersich C. A. — Komárom-
ban: Grötschel Z. — Léván: Bolman E. — Mező-Bereken:
Baranyi N. — M. Tur: Borbás J. — Miskolcson: Dr. Gath-
Szabó és Mayer R. gysz. és rend. — M. Szegeden: Héder L.
— Mitroviczen: Kratosics A. által. — N. Kanizsán:
Prager Béla. — N. Károlyban: Sötör J. — Nagy-Körösdön:
Medveszky Gy. — N. Szombaton: Pántoskai R. — N. Váradon:
Ruzsák M. és Molnár J. gysz. — Nyírbáthorón: Szabó J.
— Nyíregyházán: Koranyi J. gysz. és Kovács S. — Pakson:
Malatinszky S. — Pécsen: Sipőcz J. — Pozsonyban: Pistóty B.
— Putnokon: Fekete N. — Rimaszombaton: Hamallár K. —
Rozonyán: dr. Pösch J. gysz. és Hirsch J. N. — S. A. Ujhelyen:
Gallig G. és Pinter F. — Simegen: Stancsik L. — Szabó-
kán: Jók J. — Szathmaron: Bosán J. — Szegeden: Kovács
Albert. — Sz. Fehérvárott: Braun J., Brosmann E. és Die-
bálla Gy. — Székelyhídon: Szabó J. — Szombathelyen:
Pillich F. — Tárpan: Monó T. — Temesvárott: Tárca-
vár és Pap J. — Tökösön: Aradon Gy. — T. Ulfath: Rótyó G.
— Tisza-Lékán: Pinter Pál. — Tokajban: Dr. Juhász P.
— Ungvárott: Lám Sándor gyógyszerár, Speck J. Peltászky
A. és Krausz A. — Veszpremben: Ferenczy K. — Villányon:
Fekete E. — Zircen: Tejfal J. — Zolyomban: Stech L.
Erdélyország. Kolozsvárott: Valentini A. és Wolf J. —
Brassóban: Schuster E. L. és Gyertyánfy és Vár. — Hátzegen:
Mátó B. gysz. — M. Várárhelyt: Bucher M. — Segesvárt:
Id. Misselbacher J. B. — Szászváros: Róbert E. K.

Tekintetes Forti László úrnál Budapesten.
Kérem, szíveskedjék csoda-tapasztal 2 db. 50
kros csomagot postaiutánvét mellett mielőbb küldeni.
Czered, Nógrád megye, u. p. Zabár.
Kiváló tisztelettel Endrődy Géza.

U. i. Nem mulasztatom el, hogy ide ne jegyez-
zem, miként mindazok, kik a tapasz segített, na-
pi imájukba zárják t. uraságát; sőt az asszonyok
egyike, — szegénységhez képest — néhány tojá-
sal és mákkal is akart önnök kedveskedni. Sze-
génynek 5 lyukkal folyt a kárja, s most semmi baja.

Ezen kitűnő hatás, nem eléggé ajánlható gyógyszerkészítője
Forti László. Lak.: Buda, rácz, Boockay-ter 719. sz.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egytem-
utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

Közhaznu

CSALÁDI KÖNYVTÁR.

Egy-egy kötet fűzve 40 kr.

1. Legújabb levelező-könyv a magyar nép számára. Szerk. Verőczy Sándor.
2. Az alkalmak házi ügyei és törvényjártás tanácsadó. Szerk. Verőczy Sándor.
3. Magyarország története rövid vonásokban. Szerk. Károlyi László.
4. Regély István házi. Mulatva október család-könyv. Szerk. Májer István.
5. Az ügyes szakács. Verőczy Sándor.
6. Gazdasági könyv. Verőczy Sándor.
7. A házasság. Verőczy Sándor.
8. A házasság. Verőczy Sándor.
9. A házasság. Verőczy Sándor.
10. A házasság. Verőczy Sándor.
11. A házasság. Verőczy Sándor.
12. A házasság. Verőczy Sándor.
13. A házasság. Verőczy Sándor.
14. A házasság. Verőczy Sándor.
15. A házasság. Verőczy Sándor.
16. A házasság. Verőczy Sándor.
17. A házasság. Verőczy Sándor.
18. A házasság. Verőczy Sándor.
19. A házasság. Verőczy Sándor.
20. A házasság. Verőczy Sándor.
21. A házasság. Verőczy Sándor.
22. A házasság. Verőczy Sándor.

Köhögés
rekedség, hurut,
mell- és gyomor-bajok
ellen.

Nyilvános köszönet.

A Hoff János cs. kir. malatá-
készítő-gyár fiók-üzleté-
nek Budapest kalap-utca
10. szám.

Miután 3 éves üdült gyor-
m-hurutom a Hoff János-
féle malatá-egészségi sör hasz-
nátálta által feltűnő módon
enyhülni kezd: a kúrát tovább
folytatandó, kérek még 16
palack sört és 2 zacskó kék
papirosban levő mellzúrkor-
kát utánvét mellett küldeni.
Sóvár, 1878. évi július 13

Tisztelettel
Ráthonyi Balázs,
m. k. sóhivatalt tisz.

Arak:
Malatá-kivonat egésze-
ségi sör palack 60 kr. 11 pal.
6 frt, 28 pal. 15 frt, 58 pal.
30 frt. — 1/2 kilo malatá-csok-
ládé 1. 2 frt 40 kr., 1/2 kilo
1 frt 30 kr., 1/2 kilo 70 kr., 1/2 kilo 90
kr., 1/2 kilo 110 kr., 1/2 kilo 130 kr.,
1/2 kilo 150 kr., 1/2 kilo 170 kr.,
1/2 kilo 190 kr., 1/2 kilo 210 kr.,
1/2 kilo 230 kr., 1/2 kilo 250 kr.,
1/2 kilo 270 kr., 1/2 kilo 290 kr.,
1/2 kilo 310 kr., 1/2 kilo 330 kr.,
1/2 kilo 350 kr., 1/2 kilo 370 kr.,
1/2 kilo 390 kr., 1/2 kilo 410 kr.,
1/2 kilo 430 kr., 1/2 kilo 450 kr.,
1/2 kilo 470 kr., 1/2 kilo 490 kr.,
1/2 kilo 510 kr., 1/2 kilo 530 kr.,
1/2 kilo 550 kr., 1/2 kilo 570 kr.,
1/2 kilo 590 kr., 1/2 kilo 610 kr.,
1/2 kilo 630 kr., 1/2 kilo 650 kr.,
1/2 kilo 670 kr., 1/2 kilo 690 kr.,
1/2 kilo 710 kr., 1/2 kilo 730 kr.,
1/2 kilo 750 kr., 1/2 kilo 770 kr.,
1/2 kilo 790 kr., 1/2 kilo 810 kr.,
1/2 kilo 830 kr., 1/2 kilo 850 kr.,
1/2 kilo 870 kr., 1/2 kilo 890 kr.,
1/2 kilo 910 kr., 1/2 kilo 930 kr.,
1/2 kilo 950 kr., 1/2 kilo 970 kr.,
1/2 kilo 990 kr., 1/2 kilo 1010 kr.,
1/2 kilo 1030 kr., 1/2 kilo 1050 kr.,
1/2 kilo 1070 kr., 1/2 kilo 1090 kr.,
1/2 kilo 1110 kr., 1/2 kilo 1130 kr.,
1/2 kilo 1150 kr., 1/2 kilo 1170 kr.,
1/2 kilo 1190 kr., 1/2 kilo 1210 kr.,
1/2 kilo 1230 kr., 1/2 kilo 1250 kr.,
1/2 kilo 1270 kr., 1/2 kilo 1290 kr.,
1/2 kilo 1310 kr., 1/2 kilo 1330 kr.,
1/2 kilo 1350 kr., 1/2 kilo 1370 kr.,
1/2 kilo 1390 kr., 1/2 kilo 1410 kr.,
1/2 kilo 1430 kr., 1/2 kilo 1450 kr.,
1/2 kilo 1470 kr., 1/2 kilo 1490 kr.,
1/2 kilo 1510 kr., 1/2 kilo 1530 kr.,
1/2 kilo 1550 kr., 1/2 kilo 1570 kr.,
1/2 kilo 1590 kr., 1/2 kilo 1610 kr.,
1/2 kilo 1630 kr., 1/2 kilo 1650 kr.,
1/2 kilo 1670 kr., 1/2 kilo 1690 kr.,
1/2 kilo 1710 kr., 1/2 kilo 1730 kr.,
1/2 kilo 1750 kr., 1/2 kilo 1770 kr.,
1/2 kilo 1790 kr., 1/2 kilo 1810 kr.,
1/2 kilo 1830 kr., 1/2 kilo 1850 kr.,
1/2 kilo 1870 kr., 1/2 kilo 1890 kr.,
1/2 kilo 1910 kr., 1/2 kilo 1930 kr.,
1/2 kilo 1950 kr., 1/2 kilo 1970 kr.,
1/2 kilo 1990 kr., 1/2 kilo 2010 kr.,
1/2 kilo 2030 kr., 1/2 kilo 2050 kr.,
1/2 kilo 2070 kr., 1/2 kilo 2090 kr.,
1/2 kilo 2110 kr., 1/2 kilo 2130 kr.,
1/2 kilo 2150 kr., 1/2 kilo 2170 kr.,
1/2 kilo 2190 kr., 1/2 kilo 2210 kr.,
1/2 kilo 2230 kr., 1/2 kilo 2250 kr.,
1/2 kilo 2270 kr., 1/2 kilo 2290 kr.,
1/2 kilo 2310 kr., 1/2 kilo 2330 kr.,
1/2 kilo 2350 kr., 1/2 kilo 2370 kr.,
1/2 kilo 2390 kr., 1/2 kilo 2410 kr.,
1/2 kilo 2430 kr., 1/2 kilo 2450 kr.,
1/2 kilo 2470 kr., 1/2 kilo 2490 kr.,
1/2 kilo 2510 kr., 1/2 kilo 2530 kr.,
1/2 kilo 2550 kr., 1/2 kilo 2570 kr.,
1/2 kilo 2590 kr., 1/2 kilo 2610 kr.,
1/2 kilo 2630 kr., 1/2 kilo 2650 kr.,
1/2 kilo 2670 kr., 1/2 kilo 2690 kr.,
1/2 kilo 2710 kr., 1/2 kilo 2730 kr.,
1/2 kilo 2750 kr., 1/2 kilo 2770 kr.,
1/2 kilo 2790 kr., 1/2 kilo 2810 kr.,
1/2 kilo 2830 kr., 1/2 kilo 2850 kr.,
1/2 kilo 2870 kr., 1/2 kilo 2890 kr.,
1/2 kilo 2910 kr., 1/2 kilo 2930 kr.,
1/2 kilo 2950 kr., 1/2 kilo 2970 kr.,
1/2 kilo 2990 kr., 1/2 kilo 3010 kr.,
1/2 kilo 3030 kr., 1/2 kilo 3050 kr.,
1/2 kilo 3070 kr., 1/2 kilo 3090 kr.,
1/2 kilo 3110 kr., 1/2 kilo 3130 kr.,
1/2 kilo 3150 kr., 1/2 kilo 3170 kr.,
1/2 kilo 3190 kr., 1/2 kilo 3210 kr.,
1/2 kilo 3230 kr., 1/2 kilo 3250 kr.,
1/2 kilo 3270 kr., 1/2 kilo 3290 kr.,
1/2 kilo 3310 kr., 1/2 kilo 3330 kr.,
1/2 kilo 3350 kr., 1/2 kilo 3370 kr.,
1/2 kilo 3390 kr., 1/2 kilo 3410 kr.,
1/2 kilo 3430 kr., 1/2 kilo 3450 kr.,
1/2 kilo 3470 kr., 1/2 kilo 3490 kr.,
1/2 kilo 3510 kr., 1/2 kilo 3530 kr.,
1/2 kilo 3550 kr., 1/2 kilo 3570 kr.,
1/2 kilo 3590 kr., 1/2 kilo 3610 kr.,
1/2 kilo 3630 kr., 1/2 kilo 3650 kr.,
1/2 kilo 3670 kr., 1/2 kilo 3690 kr.,
1/2 kilo 3710 kr., 1/2 kilo 3730 kr.,
1/2 kilo 3750 kr., 1/2 kilo 3770 kr.,
1/2 kilo 3790 kr., 1/2 kilo 3810 kr.,
1/2 kilo 3830 kr., 1/2 kilo 3850 kr.,
1/2 kilo 3870 kr., 1/2 kilo 3890 kr.,
1/2 kilo 3910 kr., 1/2 kilo 3930 kr.,
1/2 kilo 3950 kr., 1/2 kilo 3970 kr.,
1/2 kilo 3990 kr., 1/2 kilo 4010 kr.,
1/2 kilo 4030 kr., 1/2 kilo 4050 kr.,
1/2 kilo 4070 kr., 1/2 kilo 4090 kr.,
1/2 kilo 4110 kr., 1/2 kilo 4130 kr.,
1/2 kilo 4150 kr., 1/2 kilo 4170 kr.,
1/2 kilo 4190 kr., 1/2 kilo 4210 kr.,
1/2 kilo 4230 kr., 1/2 kilo 4250 kr.,
1/2 kilo 4270 kr., 1/2 kilo 4290 kr.,
1/2 kilo 4310 kr., 1/2 kilo 4330 kr.,
1/2 kilo 4350 kr., 1/2 kilo 4370 kr.,
1/2 kilo 4390 kr., 1/2 kilo 4410 kr.,
1/2 kilo 4430 kr., 1/2 kilo 4450 kr.,
1/2 kilo 4470 kr., 1/2 kilo 4490 kr.,
1/2 kilo 4510 kr., 1/2 kilo 4530 kr.,
1/2 kilo 4550 kr., 1/2 kilo 4570 kr.,
1/2 kilo 4590 kr., 1/2 kilo 4610 kr.,
1/2 kilo 4630 kr., 1/2 kilo 4650 kr.,
1/2 kilo 4670 kr., 1/2 kilo 4690 kr.,
1/2 kilo 4710 kr., 1/2 kilo 4730 kr.,
1/2 kilo 4750 kr., 1/2 kilo 4770 kr.,
1/2 kilo 4790 kr., 1/2 kilo 4810 kr.,
1/2 kilo 4830 kr., 1/2 kilo 4850 kr.,
1/2 kilo 4870 kr., 1/2 kilo 4890 kr.,
1/2 kilo 4910 kr., 1/2 kilo 4930 kr.,
1/2 kilo 4950 kr., 1/2 kilo 4970 kr.,
1/2 kilo 4990 kr., 1/2 kilo 5010 kr.,
1/2 kilo 5030 kr., 1/2 kilo 5050 kr.,
1/2 kilo 5070 kr., 1/2 kilo 5090 kr.,
1/2 kilo 5110 kr., 1/2 kilo 5130 kr.,
1/2 kilo 5150 kr., 1/2 kilo 5170 kr.,
1/2 kilo 5190 kr., 1/2 kilo 5210 kr.,
1/2 kilo 5230 kr., 1/2 kilo 5250 kr.,
1/2 kilo 5270 kr., 1/2 kilo 5290 kr.,
1/2 kilo 5310 kr., 1/2 kilo 5330 kr.,
1/2 kilo 5350 kr., 1/2 kilo 5370 kr.,
1/2 kilo 5390 kr., 1/2 kilo 5410 kr.,
1/2 kilo 5430 kr., 1/2 kilo 5450 kr.,
1/2 kilo 5470 kr., 1/2 kilo 5490 kr.,
1/2 kilo 5510 kr., 1/2 kilo 5530 kr.,
1/2 kilo 5550 kr., 1/2 kilo 5570 kr.,
1/2 kilo 5590 kr., 1/2 kilo 5610 kr.,
1/2 kilo 5630 kr., 1/2 kilo 5650 kr.,
1/2 kilo 5670 kr., 1/2 kilo 5690 kr.,
1/2 kilo 5710 kr., 1/2 kilo 5730 kr.,
1/2 kilo 5750 kr., 1/2 kilo 5770 kr.,
1/2 kilo 5790 kr., 1/2 kilo 5810 kr.,
1/2 kilo 5830 kr., 1/2 kilo 5850 kr.,
1/2 kilo 5870 kr., 1/2 kilo 5890 kr.,
1/2 kilo 5910 kr., 1/2 kilo 5930 kr.,
1/2 kilo 5950 kr., 1/2 kilo 5970 kr.,
1/2 kilo 5990 kr., 1/2 kilo 6010 kr.,
1/2 kilo 6030 kr., 1/2 kilo 6050 kr.,
1/2 kilo 6070 kr., 1/2 kilo 6090 kr.,
1/2 kilo 6110 kr., 1/2 kilo 6130 kr.,
1/2 kilo 6150 kr., 1/2 kilo 6170 kr.,
1/2 kilo 6190 kr., 1/2 kilo 6210 kr.,
1/2 kilo 6230 kr., 1/2 kilo 6250 kr.,
1/2 kilo 6270 kr., 1/2 kilo 6290 kr.,
1/2 kilo 6310 kr., 1/2 kilo 6330 kr.,
1/2 kilo 6350 kr., 1/2 kilo 6370 kr.,
1/2 kilo 6390 kr., 1/2 kilo 6410 kr.,
1/2 kilo 6430 kr., 1/2 kilo 6450 kr.,
1/2 kilo 6470 kr., 1/2 kilo 6490 kr.,
1/2 kilo 6510 kr., 1/2 kilo 6530 kr.,
1/2 kilo 6550 kr., 1/2 kilo 6570 kr.,
1/2 kilo 6590 kr., 1/2 kilo 6610 kr.,
1/2 kilo 6630 kr., 1/2 kilo 6650 kr.,
1/2 kilo 6670 kr., 1/2 kilo 6690 kr.,
1/2 kilo 6710 kr., 1/2 kilo 6730 kr.,
1/2 kilo 6750 kr., 1/2 kilo 6770 kr.,
1/2 kilo 6790 kr., 1/2 kilo 6810 kr.,
1/2 kilo 6830 kr., 1/2 kilo 6850 kr.,
1/2 kilo 6870 kr., 1/2 kilo 6890 kr.,
1/2 kilo 6910 kr., 1/2 kilo 6930 kr.,
1/2 kilo 6950 kr., 1/2 kilo 6970 kr.,
1/2 kilo 6990 kr., 1/2 kilo 7010 kr.,
1/2 kilo 7030 kr., 1/2 kilo 7050 kr.,
1/2 kilo 7070 kr., 1/2 kilo 7090 kr.,
1/2 kilo 7110 kr., 1/2 kilo 7130 kr.,
1/2 kilo 7150 kr., 1/2 kilo 7170 kr.,
1/2 kilo 7190 kr., 1/2 kilo 7210 kr.,
1/2 kilo 7230 kr., 1/2 kilo 7250 kr.,
1/2 kilo 7270 kr., 1/2 kilo 7290 kr.,
1/2 kilo 7310 kr., 1/2 kilo 7330 kr.,
1/2 kilo 7350 kr., 1/2 kilo 7370 kr.,
1/2 kilo 7390 kr., 1/2 kilo 7410 kr.,
1/2 kilo 7430 kr., 1/2 kilo 7450 kr.,
1/2 kilo 7470 kr., 1/2 kilo 7490 kr.,
1/2 kilo 7510 kr., 1/2 kilo 7530 kr.,
1/2 kilo 7550 kr., 1/2 kilo 7570 kr.,
1/2 kilo 7590 kr., 1/2 kilo 7610 kr.,
1/2 kilo 7630 kr., 1/2 kilo 7650 kr.,
1/2 kilo 7670 kr., 1/2 kilo 7690 kr.,
1/2 kilo 7710 kr., 1/2 kilo 7730 kr.,
1/2 kilo 7750 kr., 1/2 kilo 7770 kr.,
1/2 kilo 7790 kr., 1/2 kilo 7810 kr.,
1/2 kilo 7830 kr., 1/2 kilo 7850 kr.,
1/2 kilo 7870 kr., 1/2 kilo 7890 kr.,
1/2 kilo 7910 kr., 1/2 kilo 7930 kr.,
1/2 kilo 7950 kr., 1/2 kilo 7970 kr.,
1/2 kilo 7990 kr., 1/2 kilo 8010 kr.,
1/2 kilo 8030 kr., 1/2 kilo 8050 kr.,
1/2 kilo 8070 kr., 1/2 kilo 8090 kr.,
1/2 kilo 8110 kr., 1/2 kilo 8130 kr.,
1/2 kilo 8150 kr., 1/2 kilo 8170 kr.,
1/2 kilo 8190 kr., 1/2 kilo 8210 kr.,
1/2 kilo 8230 kr., 1/2 kilo 8250 kr.,
1/2 kilo 8270 kr., 1/2 kilo 8290 kr.,
1/2 kilo 8310 kr., 1/2 kilo 8330 kr.,
1/2 kilo 8350 kr., 1/2 kilo 8370 kr.,
1/2 kilo 8390 kr., 1/2 kilo 8410 kr.,
1/2 kilo 8430 kr., 1/2 kilo 8450 kr.,
1/2 kilo 8470 kr., 1/2 kilo 8490 kr.,
1/2 kilo 8510 kr., 1/2 kilo 8530 kr.,
1/2 kilo 8550 kr., 1/2 kilo 8570 kr.,
1/2 kilo 8590 kr., 1/2 kilo 8610 kr.,
1/2 kilo 8630 kr., 1/2 kilo 8650 kr.,
1/2 kilo 8670 kr., 1/2 kilo 8690 kr.,
1/2 kilo 8710 kr., 1/2 kilo 8730 kr.,
1/2 kilo 8750 kr., 1/2 kilo 8770 kr.,
1/2 kilo 8790 kr., 1/2 kilo 8810 kr.,
1/2 kilo 8830 kr., 1/2 kilo 8850 kr.,
1/2 kilo 8870 kr., 1/2 kilo 8890 kr.,
1/2 kilo 8910 kr., 1/2 kilo 8930 kr.,
1/2 kilo 8950 kr., 1/2 kilo 8970 kr.,
1/2 kilo 8990 kr., 1/2 kilo 9010 kr.,
1/2 kilo 9030 kr., 1/2 kilo 9050 kr.,
1/2 kilo 9070 kr., 1/2 kilo 9090 kr.,
1/2 kilo 9110 kr., 1/2 kilo 9130 kr.,
1/2 kilo 9150 kr., 1/2 kilo 9170 kr.,
1/2 kilo 9190 kr., 1/2 kilo 9210 kr.,
1/2 kilo 9230 kr., 1/2 kilo 9250 kr.,
1/2 kilo 9270 kr., 1/2 kilo 9290 kr.,
1/2 kilo 9310 kr., 1/2 kilo 9330 kr.,
1/2 kilo 9350 kr., 1/2 kilo 9370 kr.,
1/2 kilo 9390 kr., 1/2 kilo 9410 kr.,
1/2 kilo 9430 kr., 1/2 kilo 9450 kr.,
1/2 kilo 9470 kr., 1/2 kilo 9490 kr.,
1/2 kilo 9510 kr., 1/2 kilo 9530 kr.,
1/2 kilo 9550 kr., 1/2 kilo 9570 kr.,
1/2 kilo 9590 kr., 1/2 kilo 9610 kr.,
1/2 kilo 9630 kr., 1/2 kilo 9650 kr.,
1/2 kilo 9670 kr., 1/2 kilo 9690 kr.,
1/2 kilo 9710 kr., 1/2 kilo 9730 kr.,
1/2 kilo 9750 kr., 1/2 kilo 9770 kr.,
1/2 kilo 9790 kr., 1/2 kilo 9810 kr.,
1/2 kilo 9830 kr., 1/2 kilo 9850 kr.,
1/2 kilo 9870 kr., 1/2 kilo 9890 kr.,
1/2 kilo 9910 kr., 1/2 kilo 9930 kr.,
1/2 kilo 9950 kr., 1/2 kilo 9970 kr.,
1/2 kilo 9990 kr., 1/2 kilo 10010 kr.,
1/2 kilo 10030 kr., 1/2 kilo 10050 kr.,
1/2 kilo 10070 kr., 1/2 kilo 10090 kr.,
1/2 kilo 10110 kr., 1/2 kilo 10130 kr.,
1/2 kilo 10150 kr., 1/2 kilo 10170 kr.,
1/2 kilo 10190 kr., 1/2 kilo 10210 kr.,
1/2 kilo 10230 kr., 1/2 kilo 10250 kr.,
1/2 kilo 10270 kr., 1/2 kilo 10290 kr.,
1/2 kilo 10310 kr., 1/2 kilo 10330 kr.,
1/2 kilo 10350 kr., 1/2 kilo 10370 kr.,
1/2 kilo 10390 kr., 1/2 kilo 10410 kr.,
1/2 kilo 10430 kr., 1/2 kilo 10450 kr.,
1/2 kilo 10470 kr., 1/2 kilo 10490 kr.,
1/2 kilo 10510 kr., 1/2 kilo 10530 kr.,
1/2 kilo 10550 kr., 1/2 kilo 10570 kr.,
1/2 kilo 10590 kr., 1/2 kilo 10610 kr.,
1/2 kilo 10630 kr., 1/2 kilo 10650 kr.,
1/2 kilo 10670 kr., 1/2 kilo 10690 kr.,
1/2 kilo 10710 kr., 1/2 kilo 10730 kr.,
1/2 kilo 10750 kr., 1/2 kilo 10770 kr.,
1/2 kilo 10790 kr., 1/2 kilo 10810 kr.,
1/2 kilo 10830 kr., 1/2 kilo 10850 kr.,
1/2 kilo 10870 kr., 1/2 kilo 10890 kr.,
1/2 kilo 10910 kr., 1/2 kilo 10930 kr.,
1/2 kilo 10950 kr., 1/2 kilo 10970 kr.,
1/2 kilo 10990 kr., 1/2 kilo 11010 kr.,
1/2 kilo 11030 kr., 1/2 kilo 11050 kr.,
1/2 kilo 11070 kr., 1/2 kilo 11090 kr.,
1/2 kilo 11110 kr., 1/2 kilo 11130 kr.,
1/2 kilo 11150 kr., 1/2 kilo 11170 kr.,
1/2 kilo 11190 kr., 1/2 kilo 11210 kr.,
1/2 kilo 11230 kr., 1/2 kilo 11250 kr.,
1/2 kilo 11270 kr., 1/2 kilo 11290 kr.,
1/2 kilo 11310 kr., 1/2 kilo 11330 kr.,
1/2 kilo 11350 kr., 1/2 kilo 11370 kr.,
1/2 kilo 11390 kr., 1/2 kilo 11410 kr.,
1/2 kilo 11430 kr., 1/2 kilo 11450 kr.,
1/2 kilo 11470 kr., 1/2 kilo 11490 kr.,
1/2 kilo 11510 kr., 1/2 kilo 11530 kr.,
1/2 kilo 11550 kr., 1/2 kilo 11570 kr.,
1/2 kilo 11590 kr., 1/2 kilo 11610 kr.,
1/2 kilo 11630 kr., 1/2 kilo 11650 kr.,
1/2 kilo 11670 kr., 1/2 kilo 11690 kr.,
1/2 kilo 11710 kr., 1/2 kilo 11730 kr.,
1/2 kilo 11750 kr., 1/2 kilo 11770 kr.,
1/2 kilo 11790 kr., 1/2 kilo 11810 kr.,
1/2 kilo 11830 kr., 1/2 kilo 11850 kr.,
1/2 kilo 11870 kr., 1/2 kilo 11890 kr.,
1/2 kilo 11910 kr., 1/2 kilo 11930 kr.,
1/2 kilo 11950 kr., 1/2 kilo 11970 kr.,
1/2 kilo 11990 kr., 1/2 kilo 12010 kr.,
1/2 kilo 12030 kr., 1/2 kilo 12050 kr.,
1/2 kilo 12070 kr., 1/2 kilo 12090 kr.,
1/2 kilo 12110 kr., 1/2 kilo 12130 kr.,
1/2 kilo 12150 kr., 1/2 kilo 12170 kr.,
1/2 kilo 12190 kr., 1/2 kilo 12210 kr.,
1/2 kilo 12230 kr., 1/2 kilo 12250 kr.,
1/2 kilo 12270 kr., 1/2 kilo 12290 kr.,
1/2 kilo 12310 kr., 1/2 kilo 12330 kr.,
1/2 kilo 12350 kr., 1/2 kilo 12370 kr.,
1/2 kilo 12390 kr., 1/2 kilo 12410 kr.,
1/2 kilo 12430 kr., 1/2 kilo 12450 kr.,
1/2 kilo 12470 kr., 1/2 kilo 12490 kr.,
1/2 kilo 12510 kr., 1/2 kilo 12530 kr.,
1/2 kilo 12550 kr., 1/2 kilo 12570 kr.,
1/2 kilo 12590 kr., 1/2 kilo 12610 kr.,
1/2 kilo 12630 kr., 1/2 kilo 12650 kr.,
1/2 kilo 12670 kr., 1/2 kilo 12690 kr.,
1/2 kilo 12710 kr., 1/2 kilo 12730 kr.,
1/2 kilo 12750 kr., 1/2 kilo 12770 kr.,
1/2 kilo 12790 kr., 1/2 kilo 12810 kr.,
1/2 kilo 12830 kr., 1/2 kilo 12850 kr.,
1/2 kilo 12870 kr., 1/2 kilo 12890 kr.,
1/2 kilo 12910 kr., 1/2 kilo 12930 kr.,
1/2 kilo 12950 kr., 1/2 kilo 12970 kr.,
1/2 kilo 12990 kr., 1/2 kilo 13010 kr.,
1/2 kilo 13030 kr., 1/2 kilo 13050 kr.,
1/2 kilo 13070 kr., 1/2 kilo 13090 kr.,
1/2 kilo 13110 kr., 1/2 kilo 13130 kr.,
1/2 kilo 13150 kr., 1/2 kilo 13170 kr.,
1/2 kilo 13190 kr., 1/2 kilo 13210 kr.,
1/2 kilo 13230 kr., 1/2 kilo 13250 kr.,
1/2 kilo 13270 kr., 1/2 kilo 13290 kr.,
1/2 kilo 13310 kr., 1/2 kilo 13330 kr.,
1/2 kilo 13350 kr., 1/2 kilo 13370 kr.,

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent:

A TERMÉSZET KÖNYVE

közérdekű olvasmányok a természettudományok köréből.

BERNSTEIN A. német műve után.

A mű, mely teljesen megjelent, husz füzetből áll. — Ára egy-egy füzetnek 50 kr.

A tudomány minden ágazatát költött a természet-tudományok azok, melyeknek terjesztése és ismeretése sok hiányban szenvedő társadalmunkban a legkevesebb gondot fordít. Felsőbb és alsóbb tanintézetekben egyaránt meg ma is sokkal nagyobb súlyt fektetnek a holt nyelvek tanítására, mint a mindennapi fontosságú, minden élet alapját képező természettudományok megismerésére. És ha meggondoljuk, hogy az érettebb koru nemzedéknek még többet és kizárólagosan kellett foglalkoznia a „holt bölcsesség”-gel, úgy hisszük, a t. olvasóközönség egyetért velünk abban, hogy házagot pótolunk szaktudományi művekben úgy sem föltétlenül igazán irodalmunkban, midőn az a tekintetben csaknem páratlanul nagy német irodalomnak a kitűnő termékeit anyanyelvünkre átültetik. Tetjük pedig ezt annál is inkább, mivel komolyan meg vagyunk győződve, hogy a magyar faj, sajátos, s nem föltétlenül előnyös helyzetében, csak úgy állhat meg sikerrel a népek nagy versenyében, ha a rejtett tudományokban, melyekre van alapítva korunk egész iránya, színtér lépést tart a többi művelt nemzetekkel.

A természet könyve, közérdekű olvasmányok a természettudományok köréből, az óriási lépésekkel előre haladó természettudományok körül tett legújabb, részben még ki sem merített felfedezéseket tárgyalja.

E tárgyalások az egész munkán keresztül a legkíméletesebben érthető népies nyelven vannak tartva. A népies, könnyen érthető modor fölélegessé teszi megismerésünk, hogy a mű, mely a természettudományok összes ágazataira kiterjed, nem száraz elméletből áll, de másfelől teljesen kimeríthető sem lehet.

Nem is ez rendeltetés. E munka feladata az, hogy könnyűvé tegye az olvasó számára a további önképzést a természettudományokban, kedvet ébresszen erre néla, és megismeresse a közönséges élet számos oly jelenségével, melyeket csak a megismerkedés folytán nem tartanak sokan csodának, de melynek magyarázatát adni éppen nem képesek.

A mű további ajánlata néze, hangzatos szavak helyett, ide jegyezzük a füzetek tartalmát föl vonalban.

Öt kötetbe füze 10 frt. Öt angolváson kötetbe köte 13 frt.

Teljesen megjelent

TÉTELES EURÓPAI NEMZETKÖZI JOG.

Irtá

Dr. APÁTHY ISTVÁN

egyetemi tanár.

Ára füze 3 frt 60 kr.

KÖZHASZNU

MAGYARÁZÓ SZÓTÁR

a magyar irodalmi művekben,
magán- és hivatalos iratokban, hírlapokban, folyóiratokban és társalgási nyelvben gyakrabban előforduló
idegen szavak megértésére és helyes kiejtésére.

Irtá

BABOS KÁLMÁN.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára füze 1 frt 20 kr.

AZ

OZMAN URALOM TÖRTÉNETE EUROPÁBAN.

Irtá

Dr. LÁZÁR GYULA.

Két kötet.

(42 ív, 8-rét, borítékba füze.)

Ára a két kötetnek 4 frt.

BAKA-HUMOR

az utcán, kaszárnyában és háboruban.

Összeírtá

A ROKKANT HUSZÁR.

Ára füze 1 frt.

Kiadja és nyomtatja Franklin-Társulat Budapestben, egyetem-utca 4-ik szám.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

OLCSÓ KÖNYVTÁR.

Az „OLCSÓ KÖNYVTÁR” célja minél olcsóbb áron juttatni a magyar közönség birtokába a hazai és külföldi jeles írók kisebb műveit. E könyvtár leginkább a *kiseb regények és époszok, beszédek és költői elbeszélések, költemények és színművek* tára, de nincsenek kizárva belőle az irodalom más ágai is, kivált oly történelmi kisebb munkák, melyek tartalmuknál fogva és formaszépessége nézve kitűnnek.

Az „OLCSÓ KÖNYVTÁR” nem bizonyos osztályt vagy kort tart szem előtt, hanem az egész művelt közönséget s nem annyira kétes becű újdonásokkal kíván kedveskedni, mint inkább elismert becsű művekkel. A hazai és külföldi remekírókól a legkitűnőbb műveket közöljük s föllevenitjük egyezsorsimind némely jeles írók oly műveit és fordítmányait, a melyek még nem voltak össze gyűjtve, vagy önálló kiadásban nem jelentek meg s így a közönségre nézve mintegy elveszetteknek tekinthetők. De adunk néha új műveket is, s a szakértő szerkesztőség a megválogatásban a jó ízlés mellett kiváló figyelemmel lesz a magyar közönség szükségére is, hogy könyvtárunk ne csak olcsóságánál, hanem tartalmánál fogva is a magyar családi könyvtárak emelkedhessék.

Minden füzet önálló könyv levén, külön is megszereshető. Epen azért nem nyitunk reá előfizetést, hogy mindenki azt a füzetet vehesse meg, a melyre szüksége van. Az évenként megjelenő füzetek száma nincs meghatározva, sem időköz köte. A körülmények szerint adunk évenként 20—30 füzetet, s ha a vállalat a közönség részvételével találkozik, ennél többet is.

Az olcsó könyvtár eddig megjelent füzetel.

1. Dorottya, vagyis a dániák diadalma a farsangon. Furcsa vítéi versezet IV. könyvben. Irtá. Csokonai Vitéz Mihály. Füze 20 kr.
2. Bret Harthe kaliforniai borselyei. Ang. ford. Belényesi G. Füze 40 kr.
3. Kúlesey Ferencz. Beszédek. Füze 20 kr.
4. Machiavelli. Irtá. Macaulay T. B. Angolból ford. B. P. Füze 20 kr.
5. Korönyi Frigyes összes költeményei. Füze 60 kr.
6. Sandeau. Montabreyi kastély. Füze 20 kr.
7. Fanni hagyományai. Beszély, Irtá. Köröndi József. Füze 20 kr.
8. Sollohub gróf. Előkelő világ. Orosz beszély. Füze 30 kr.
9. Szilgigeti Ede. Liliomfi. Eredeti vígjáték, népdalokkal, zenével, három felvonásban. Füze 20 kr.
10. Dickens Károly. Karácsoni ének prózában, levén voltaképp egy karácsoni kisértetes beszély. Angolból fordította Belényesi Gábor. Füze 30 kr.
11. Beszédek az orosz életből. Gogol Miklós után. Füze 20 kr.
12. Chateaubriand. Atala. Franciaából ford. Csiky K. Füze 20 kr.
13. Tennyson Alfréd. Király-idyllök. I. Helén. — II. Ginevra. Angolból fordította Szász Károly. Füze 20 kr.
14. Macaulay T. B. Lord Bacon. Angolból ford. B. P. Füze 40 kr.
15. Kemény Zsigmond. Szerelm és hiúság. Beszély. Füze 30 kr.
16. Hugo Victor. Hernani. Szomorujáték öt felv. Ford. Szász K. Füze 30 kr.
17. Kúlesey Ferencz szónoki művei. Füze 60 kr.
18. Jókai Miklós. Egy igaz ember. Beszély. Füze 20 kr.
19. Gonscience H. A szegény nemes. Flamand beszély. Franciaából fordította Greguss Agost. Füze 40 kr.
20. Pope S. A műbírálatról. Tánköltemény. Ang. ford. Lukács M. Füze 20 kr.
21. Pálfi Albert. Egy kastély az erdőben. Beszély. Füze 20 kr.
22. Boissier Gaston. Virgil. Franciaából fordította Végli Arthur. Füze 30 kr.
23. Sollohub gr. A gyógyszerésznő. Beszély. Oroszból ford. Brassay S. Füze 20 kr.
24. Macaulay T. B. Milton. Angolból fordította B. P. Füze 20 kr.
25. Goethe Iphigenia Taurisban. Dráma 5 felv. Ford. Kiss János. Füze 20 kr.
26. Beaumarchais. Figaro házassága, vagy egy napi bolondság. Vígjáték 5 felvonásban. Fordította Paulay Ede. Füze 50 kr.
27. Gulnai Pál. A vén színész. Beszély. Füze 20 kr.
28. Stifter Adalbert. Brigitta. Beszély. Németből ford. B. J. Füze 20 kr.
29. Gauthier Theophile. A lélekcsere. Regény. Franciaából fordította Székely Gyula. Füze 30 kr.
30. Macaulay T. B. Byron. Angolból fordította B. P. Füze 20 kr.
31. Jerrold Douglas. Zsák Mór. Beszély. Magyarit. Belényesi G. Füze 30 kr.
32. Eynaud Alb. Ferizade dala. Beszély. Francz. ford. Huszár I. Füze 20 kr.
33. Czuczor népies költeményei. Füze 30 kr.
34. Prescott H. E. Schaffer Magdaléna. Beszély. Angolból fordította Csikóssy József. Füze 40 kr.
35. Sayons Edvard. A mongolok betörése Magyarországra 1241—1242. Franciaából fordította Lukács István. Füze 20 kr.
36. Zichy Antal elbeszélései. Füze 30 kr.
37. Horatius. A költészetéről. Fordította Czuczor G. Füze 20 kr.
38. Flegler. A magyar történetírás történelme. — Sayons Ed. A magyar történelom kútforrásai. Füze 60 kr.
39. Sand György. Az ördög-mocsár. Beszély. Füze 30 kr.
40. Lessing G. E. Laokoon. Fordította Braun Zsigmond. Füze 50 kr.
41. Kovács Pál. Farsangi kalandok. Beszély. Füze 20 kr.
42. Csokonai Vitéz Mih. Lilla. Erőkeny dalok III. könyvben. (1793—1802). Füze 30 kr.
43. Mörimée Prosper. Carmen. Beszély. Franciaából ford. B. P. Füze 20 kr.
44. Nagy Ignác. Tisztújítás. Vígjáték négy felvonásban, 1842-ben akadémián pályadíjt nyert mű. Füze 40 kr.
45. Murray E. C. Granville. A francia politikai életből. Rajzok. Angolból ford. Belényesi G. és Huszár I. Füze 60 kr.
46. Frankói Vilmos. II. Lajos és udvara. Történelmi rajz. Füze 20 kr.
47. Sand György. Leoni Leo. Beszély. Franciaából ford. Visi Imre. Füze 50 kr.
48. Michelet Gyula. Lengyel- és Oroszország. Kosciusko legendája. Franciaából ford. De Gerando Antonia. Füze 30 kr.
49. Flegler Sándor. Kúlesey Ferencz. Németből fordította ifj. Szinyey József. Füze 20 kr.
50. Grf. Gvadányi J. Egy falusi nótáriusnak budai utazása melyet onnan maga abban esett viszontagságaival együtt az elaludt vért magyar szívek felszerkentésére e versekbe foglalt. Negyedik kiadás. Füze 40 kr.
51. Plouvier Eduard. Beszédek francz. ford. Mészáros Béla. Füze 30 kr.
52. Feuille Octav. Trécoeur Julia. Elbeszélés. francz. ford. Csikóssy József. Füze 30 kr.
53. Kazinczy Ferencz. Magyarországi utak. Füze 20 kr.
54. Grf. Tolstoj L. N. Családi boldogság. Beszély. Oroszból ford. Szentivárdyi Albert. Füze 40 kr.
55. Kisfaludy Károly. Tihámér. Beszély. Füze 30 kr.
56. Flegler Sándor. Szalay László és munkái ford. ifj. Szinyey József. Füze 50 kr.
57. Szilgigeti Ede. Magyar színészek életrajzai. Füze 40 kr.
58. Vasiliadis S. N. Galathea. Dráma öt felvonásban. Uj-görögéből ford. Kállay Béni. Füze 20 kr.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI ÚJDONÁSÁGOK együttl: egész évre ... 12 frt / félévre ... 6 *
 Campán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre ... 8 frt / félévre ... 4 *
 Campán a POLITIKAI ÚJDONÁSÁGOK: egész évre ... 6 frt / félévre ... 3 *

36-dik szám. 1878.

BUDAPEST, SEPTEMBER 8.

XXV. évfolyam.

A MAROSVÁSÁRHELYI BEM-SZOBOR.

FORRADALMI harcunknak egyetlen alakja sincs, melyre a dicsőség fénye oly árnyaltan esnék, mint Bemre. A „kis szürke lennyel”, a Petőfi „Vitéz vezére, dicső tábornoka”, a kit a székeleyek babonás hite szerint nem járt a golyó, a ki lovagostorral kezében egy szakasz ellenséget elűzött, szitkozódva kiáltván reájok, hogy ne bántsák azt az ágyut, az az övé; a ki maroknyi sereggel visszazsuzerezte az elvesztett Erdélyt, s mindig tulnyomó erő ellen harcolva, különösen az ágyuk s a tüzéség szerencsés, vagyis lángeszű felállításával vívta ki hihetetlen diadalait; a ki még visszavonulásaiban is, mikor „négy nap dörgött az ágyu Vizakna s Déva közt”, meg-megverte — visszavisszaforodulva, az őt űző ellenséget s legszebb diadalai egyikét, a piski-i híd mellett épen visszavonulóban vívta ki; Bem, a ki Lengyelországban született, s hazája forradalmi harcaiban alapította meg dicsőségét — és Törökországban, mint török alattvaló halt meg s Aleppóban temettetett el, hazánk egén pedig csak mint villámgyors meteor röppent át, de a kit mégis olyan egészen magunkénak érzünk, mintha vérünkbel való vér s csontunkból való csont volna, a ki idegen létére jobban szeretett minket, mint véreink legtöbbje s többet tett hazánkért, mint saját fiai nagy része: méltán megkivánhatja, hogy hálánk, tiszteletünk s emlékün kifejezését adjuk, ha nem is távoli sirja s porai fölött, de azon pontok valamelyikén, melyekhez itt működésének emlékei köte vannak.

Már 1861-ben, mikor a tizenkét évi elnyomatás után a szabadság első szellője megmozdult, megpendítettett a Bem-szobor eszméje s mindjárt meg is alakult e végből az egyesület, mely az adakozások gyűjtését megkezdette s czélul tűzte ki, hogy mivel más városok is, jelesen Kolozsvár, Szilágy-Somlyó stb. kívánták kebelükbe helyezni a Bem-szobort, annak felállítására helyül mégis Maros-Vásárhely tűzesék ki.

Valóban nem is lehetett volna erre illetékebb helyet választani. Maros-Vásárhely a székelység fő helye, pedig Bem a székeleyeket szerette valamennyi katonája közt legjobban s velők vívta ki legdicsőbb diadalait. Maros-Vásárhely volt utolsó hadműveletének közép-pontja s itt töltötte legutolsó idejét a szeren-

BEM SZOBRA.

Huszár Adolf nagy mintája után rajzolta Boross Gyula.